

SADEV

SWEDISH
AGENCY FOR
DEVELOPMENT
EVALUATION

Sidas insatsberedning och uppföljning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser

SADEV Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete
Box 1902, 651 19 Karlstad

SADEV RAPPORT 2010:1
Sidas insatsberedning och uppföljning av stöd till rättsskipning i samband med
försoningsprocesser

Copyright: SADEV
SADEV Rapporten är tillgänglig på www.sadev.se
Tryckt i Karlstad 2010

ISSN 1653-9249
ISBN 978-91-85679-19-5

Förord

Främjandet av demokrati, respekten för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer är viktiga förutsättningar för utvecklingsarbetet. En fungerande offentlig förvaltning ses också som en förutsättning för hållbar demokratisk utveckling. Mot denna bakgrund tog Stefan Molund och Inger Wikström Öbrand vid Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingsarbete (SADEV) under 2009 fram ett förslag till program av utvärderingar på området "stöd till rättssektorn".

Ett av förslagen avsåg rättsstöd till olika försoningsinsatser – tribunaler, domstolar, sannings- och försoningskommissioner – i postkonfliktländer. Vidareutveckling av förslaget ledde till frågeställningarna i denna utvärdering, dvs:

- Följer Sidas insatsberedning avseende rättsskipning i samband med försoningsprocesser internationell och svensk standard?
- Vilka slutsatser och rekommendationer ges i gjorda uppföljningar av det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser?

Utvärderingen utgör den första i en serie av tänkta utvärderingar på rättsområdet. Då den bedömer Sidas insatsberedning och uppföljning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser är den också den första som berör konflikt- och postkonfliktländer – även det ett område som SADEV avser ägna större uppmärksamhet.

Utvärderingen har gjorts av Therese Brolin, Bengt Grude, Agne Sandberg och Inger Wikström Öbrand har i olika delar bidragit till arbetet.

Maj, 2010

Gunilla Törnqvist
Generaldirektör

Sammanfattning

Föreliggande utvärdering behandlar Sidas insatsberedning och uppföljning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser. Det övergripande syftet med utvärderingen är att genom en bedömning av Sidas insatsberedning och uppföljning bidra till ökad kunskap om hur myndighetens stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser förhåller sig till internationell standard. Utvärderingsfrågorna är 1. Följer Sidas insatsberedningar avseende rättsskipning i samband med försoningsprocesser internationell och svensk standard? 2. Vilka slutsatser och rekommendationer ges i gjorda uppföljningar av det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser?

Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser går framför allt till sannings- och/eller försoningskommissioner. Totalt har SADEV identifierat elva insatser som behandlar stöd till sannings- och/eller försoningskommissioner, nationella domstolar samt tribunaler under åren 1995-2009. Nio av dessa stöd har gått till sannings- och/eller försoningskommissioner i sex länder: Colombia¹, Guatemala, Liberia, Peru, Sydafrika och Östtimor. Ett stöd har gått till den nationella domstolen i Bosnien och Hercegovina och ett till tribunalen i Rwanda.²

I dagsläget (våren 2010) finns inga särskilda svenska policyer eller riktlinjer för hur Sida ska bereda och arbeta med insatser som specifikt rör rättsskipning i samband med försoningsprocesser. De riktlinjer och policyer som styr arbetet är generella dokument som gäller för olika slags insatser. Utifrån en sammanställning av de generella svenska riktlinjerna på området samt tongivande internationella aktörers riktlinjer, handböcker och liknande har utvärderingen tagit fram en "idealbild", en standard, av vad insatsbedömningar bör innehålla. Tio områden som, genom sammanställningen, identifierades som väsentliga för en framgångsrik beredning av insatser är följande:

- 1 Utvecklingsperspektiv (koppling till långsiktig utveckling inklusive demokrati- och MR-området)
- 2 Freds- och konfliktanalys
- 3 Riskbedömning
- 4 Nationella och lokala initiativ
- 5 Berörda parter (inklusive ett intersektoriellt perspektiv)
- 6 Komplettering och koordinering med andra försoningsinsatser
- 7 Koordinering med andra aktörer

¹ CCN, CNRR och ICTJ i Colombia är enbart försoningskommissioner.

² Sverige har genom sitt multilaterala stöd indirekt bidragit till fler nationella domstolar och tribunalen för forna Jugoslavien, men de tas inte upp i denna utvärdering (se avsnitt om urval).

- 8 Tid och timing
- 9 Kompensation
- 10 Uppföljning

Utifrån ovan nämnda områden utformades bedömningskriterier och en frågematris och med hjälp av dessa analyserades Sidas insatsdokumentation. En sammanställning gjordes också av de slutsatser som dras och rekommendationer som ges i Sidas uppföljningar av insatserna.

Resultat och slutsatser

Utvärderingsfråga 1: Följer Sidas insatsberedningar avseende rättsskipning i samband med försoningsprocesser internationell och svensk standard?

I Sidas beredning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser görs i de flesta fall ingen bedömning av de områden som identifierats som viktiga för ett effektivt genomförande av försoningsprocesser i enlighet med den standard som utvärderingen konstruerat. I flertalet insatsbedömningar saknas till exempel information om koordinering med andra insatser och aktörer samt freds- och konfliktanalyser. Generellt är beredningarna beskrivande snarare än reflekterande vilket medför att bedömningar inte görs av till exempel hur berörda parter påverkas av försoningsprocessen.³

Utvärderingsfråga 2: Vilka slutsatser och rekommendationer ges i gjorda uppföljningar av det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser?

Sammanställningen av slutsatser dragna i Sidas uppföljningar (det vill säga i slutrapporter, slutkommentarer och utvärderingar) visar att försoningsprocesser utgör en viktig komponent i fredsarbete, men också att det finns faktorer som försvårar arbetet, som till exempel byråkratiska hinder och brist på kompetens. Tillgänglig dokumentation om uppföljningar av Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser finns inte alltid i Sidas arkiv. Detta medför att det inte alltid går att utläsa om uppföljningar har gjorts. Hänvisningar till tidigare uppföljningar saknas i insatsberedningarna.

Rekommendationer

En rekommendation till Sida är att i beredningar av insatser ta hänsyn till standard som utvärderingen, genom en sammanställning av svenska och internationella aktörers dokument, identifierat vara av betydelse för ett effektivt genomförande av rättsskipning i samband med försoningsprocesser.

Uppföljningar utgör en viktig källa till information om fördelar och risker i samband med stöd till försoningsprocesser. För att dra lärdom av dessa är det av betydelse att uppföljningar genomförs samt att de dokumenteras och arkiveras på ett samlat sätt. När insatser bereds bör hänsyn tas (och hänvisningar göras) till lärdomar gjorda i uppföljningar av tidigare genomförda insatser.

³ Någon slutsats om hur effektivt det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser är kan emellertid inte dras i denna utvärdering. Stödet kan vara effektivt trots brister i insatsberedning. Att bedöma effektiviteten av stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser ingår inte heller i denna utvärdering.

Eftersom det kan hända att dokument inte arkiverats på Sida kan beslutsunderlaget vara mer omfattande än de dokument som SADEV granskat. Om så är fallet saknas hänvisningar till dokument. Beslut kan också bygga på information som inte finns nedtecknad, på muntliga presentationer och liknande. En generell rekommendation till Sida är därför att se över rutinerna för arkivering samt att se till att dessa efterlevs. Mycket information sprids muntligt, men det är ändå av stor vikt att väsentlig information nedtecknas, bland annat för att öka möjligheterna att kunna följa upp och utvärdera en insats samt för att förbättra det institutionella minnet på Sida.

Förkortningar

BiH	Bosnien och Hercegovina
CAVR	Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor (portugisisk förkortning) (Försoningskommissionen i Östtimor)
CCN	Comisión de Conciliación Nacional (Nationella försoningskommissionen i Colombia)
CEH	Comisión Esclarimientto Historico (Sanningskommissionen, i Guatemala)
CNRR	Comisión Nacional de Reparación y Reconciliación (Kommissionen för försoning och upprättelse i Colombia)
CVR	Comisión de la Verdad y Reconciliación (Sannings- och försoningskommissionen i Peru)
CMAN	Comisión Multisectoral de Alto Nivel del Seguimiento de las Acciones y Politicas del Estado en los Ambitos de la Paz, Reparación Colectiva y Reconciliación Nacional (Stärkandet av den peruanska statens politik och agerande för att främja fred, gottgörelse och nationell försoning, Peru)
DAC	Development Assistance Committee
ICC	International Criminal Court (Internationella brottmålsdomstolen)
ICLS	International Criminal Law Service
ICTJ	International Centre for Transitional Justice
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda (Internationella Brottsmålstribunalen för Rwanda)
ICTY	International Criminal Tribunal for former Yugoslavia (Internationella Brottsmålstribunalen för forna Jugoslavien)
IDEA	International Institute for Democratic and Electoral Assistance
MR	Mänskliga Rättigheter
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PIR	Plan Integral de Reparaciones (Nationella planen för gottgörelse, Peru)
TRC (L)	Truth and Reconciliation Commission in Liberia (Sannings- och försoningskommissionen i Liberia)

TRC (S)	Truth and Reconciliation Commission in South Africa (Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika)
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	United Nations High Commission for Refugees (FNs flyktingkommissariat)
UN-OHCHR	Office for the United Nations High Commissioner for Human Rights (FNs kommission för mänskliga rättigheter)
UNOPS	United Nations Office for Project Service
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor

Innehåll

1	Introduktion.....	1
1.1	Bakgrund och utvärderingsobjekt.....	1
1.2	Utvärderingssyfte.....	2
1.3	Utvärderingskriterier.....	3
1.4	Användare.....	3
1.5	Disposition av rapport.....	3
2	Metod.....	4
2.1	Metodöversikt.....	4
2.2	Användning av standard.....	4
2.3	Inhämtning av dokumentation och urval.....	5
2.3.1	Urval.....	5
2.3.2	Avgränsning i urval.....	6
2.4	Källor.....	6
3	Försoningsprocesser i samband med rättsskipning.....	8
3.1	Försoningsprocesser.....	8
3.2	Rättsskipning i samband med försoningsprocesser.....	8
3.2.1	Olika former av rättsskipning i samband med försoningsprocesser.....	9
4	Försoningsprocesser i internationellt och svenskt utvecklingssamarbete.....	11
4.1	Internationella aktörer.....	11
4.2	Internationella och svenska aktörer.....	11
4.2.1	Sverige och försoningsprocesser.....	12
4.2.2	Sidas riktlinjer med bäring på försoningsprocesser.....	13
4.2.3	Identifiering av standard: Internationella aktörer och Sverige om försoningsprocesser.....	14
5	Analys av Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser.....	18
5.1	Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsinsatser.....	18
5.1.1	Olika former av stöd.....	20
5.2	Svensk insatsberedning avseende rättsskipning i samband med försoningsinsatser.....	21
5.2.1	Allmänna aspekter.....	22
5.2.2	Analys utifrån bedömningskriterierna.....	24
5.3	Slutsatser och rekommendationer i Sidas uppföljningar.....	28
5.3.1	Sammanställning av slutsatser i uppföljningar.....	29

5.3.2	Rekommendationer i uppföljningar	30
5.3.3	Hänvisningar till uppföljningar	30
6	Sammanfattande slutsatser och rekommendationer	32
6.1	Sammanfattande slutsatser	32
6.2	Rekommendationer	33
	Referenser	34
	Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris	41
	Bilaga 2 Metod: analys och bedömning	43
	Bilaga 3 Introduktion till insatser	44
	Bilaga 4 Översikt av bedömning	47

1 Introduktion

”Rättvisa och försoning – en förutsättning för hållbar fred”⁴

1.1 Bakgrund och utvärderingsobjekt

Samband mellan utvecklingsfrågor och frågor som rör konfliktlösning, fredsbyggande och demokrati har under de senaste åren fått större uppmärksamhet inom svenskt utvecklingsamarbete och försoningsprocesser⁵ utgör i detta sammanhang en viktig komponent.⁶ Kunskaperna om svenskt stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser är emellertid begränsade och på Sida efterfrågas mer information om området.⁷ Föreliggande utvärdering har initierats av SADEV i syfte att bidra till ökad kunskap om beredningen av svenskt stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser.

Övergången mellan en tid av instabilitet och en fredligare situation innebär stora utmaningar för ett samhälle. Risker för att gamla eller nya konflikter blossar upp är ofta överhängande. Rättsskipning och olika former av försoningsprocesser utgör en viktig del i arbetet med att skapa förutsättningar för en hållbar fred och en demokratisk utveckling efter situationer där människor fått sina mänskliga rättigheter (MR) kränkta.⁸

Rättsskipning i samband med försoningsprocesser kan beskrivas som en kombination av sanningssökande och rättsliga förfaranden som syftar till att offer ska få upprättelse eller någon form av kompensation för de kränkningar som de har fått utstå under en konflikt. Ett syfte med sådana förfaranden kan också vara att utkräva ansvar av dem som har gjort sig skyldiga till brott mot de mänskliga rättigheterna. Exempel på försoningsprocesser är brottsätal i nationella domstolar och i krigs- eller konflikttribunaler, sannings- och/eller försoningskommissioner, olika slags program för upprättelse (kan ske i form av ekonomisk kompensation, ursäkter för kränkningar etc.), upprättelser för könsrelaterat våld, olika slags samhällsreformer, samt insatser för att dokumentera en konflikt.⁹ Sverige ger stöd till flera av dessa processer genom multilaterala organisationer, bilateralt genom Sida och via enskilda organisationer.

Demokratisk utveckling och ökad respekt för MR är en tematisk prioritering inom det svenska utvecklingsarbetet¹⁰ och stödet till försoningsprocesser är en viktig del av detta arbete. I skrivelsen ”Mänskliga rättigheter i svensk utvecklingspolitik” skriver regeringen att rättsskipning och försoning är en förutsättning för en hållbar fred samt att Sverige ska värna om mänskliga rättigheter och humanitär rätt genom att bland annat ge stöd till internationella brottstribunaler och sannings- och/eller försonings-

⁴ Regeringens skrivelse 2007/08:109 *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik* s. 31

⁵ På engelska omfattas dessa processer av begreppet ”transitional justice”

⁶ Regeringens skrivelse 2008/9:11 *Frihet från Förtryck – Skrivelse om svenskt demokratibistånd* s.52-54

⁷ Intervjuer Sida, samt sökning i arkiv. Bland annat efterfrågas sammanställningar av uppföljningar.

⁸ Se t.ex. Anderlini et al (2007)

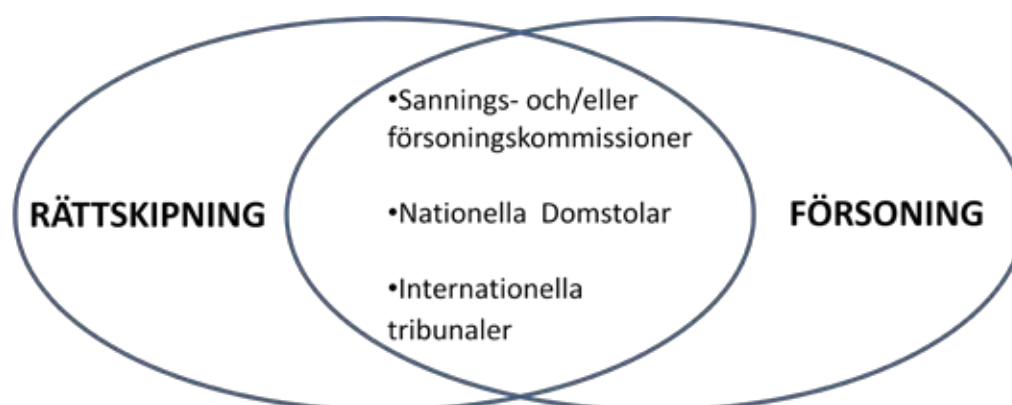
⁹ ICTJ (20100128)

¹⁰ Regeringen (20100401)

kommissioner.¹¹ Regeringen har också identifierat sannings- och/eller försoningskommissioner som en viktig del i arbetet med rehabilitering av direkta och indirekta offer efter en konflikt, bland annat för att undvika framtida konflikter.¹²

Utvärderingen är en dokumentstudie med fokus på beredningsprocesser och uppföljningar. Utvärderingsobjektet i denna utvärdering är beredningsprocesser och uppföljningar som berör den del av det bilaterala svenska stödet som har gått till rättsskipning i samband med försoningsprocesser, det vill säga stöd till nationella domstolar, krigs- och konfliktribunaler och till sannings- och/eller försoningskommissioner.

Figuren nedan (figur 1) visar sambandet mellan utvärderingsobjektet ”rättsskipning i samband med försoningsprocesser”.

Figur 1

I dagsläget saknas svenska policyer eller riktlinjer för hur Sida ska bereda och arbeta med insatser som specifikt rör rättsskipning i samband med försoningsprocesser. De dokument som styr arbetet är generella riktlinjer som gäller för olika slags insatser. Däremot har internationella organisationer policyer, riktlinjer och dylikt som beskriver hur en effektiv beredning och genomförande av insatser kan se ut.¹³

1.2 Utvärderingssyfte

Det övergripande syftet med denna utvärdering är att genom en bedömning av Sidas insatsberedning och uppföljning bidra till ökad kunskap om hur myndighetens stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser förhåller sig till internationell standard, se vidare avsnitt 4.2.3 Mer specifikt handlar det om Sidas insatsberedning och uppföljning av stöd till sannings- och/eller försoningskommissioner, nationella domstolar och internationella tribunaler.

Utvärderingen ger också en översikt av de insatser som Sida har genomfört när det gäller rättsskipning i samband med försoningsprocesser.

¹¹ Regeringens skrivelse 2007/08:109 *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*

¹² Regeringsbeslut (20100119) UF2009/33076

¹³ Se till exempel ICTJ (20100128), IDEA (2003)

Utvärderingsfrågorna är:

- 1 Följer Sidas insatsberedningar avseende rättsskipning i samband med försoningsprocesser internationell och svensk standard¹⁴?
- 2 Vilka slutsatser och rekommendationer ges i gjorda uppföljningar av det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser?

Målet med utvärderingen är att bidra till lärande och kunskapsutveckling, inte att kontrollera om och hur Sida i enskilda fall har levt upp till regeringens, eller till Sidas interna, instruktioner eller till internationell standard.

1.3 Utvärderingskriterier

En bedömning görs av huruvida Sidas insatsberedningar beaktar och tar hänsyn till områden som internationellt sett anses vara av betydelse (förutsättningar) för ett effektivt genomförande av försoningsprocesser.

I viss utsträckning utgör OECD/DAC¹⁵ **relevansbegrepp**¹⁶ ett utvärderingskriterium i rapporten då det bland annat görs en bedömning av om hänsyn tas till målgruppernas krav och landets prioriteringar. Däremot görs inga sakbedömningar av de enskilda insatsernas relevans.

1.4 Användare

Utvärderingen riktar sig till personal på Sida, framför allt till dem som arbetar med postkonfliktländer och insatser för rättsskipning i samband med försoningsprocesser. Intressentgruppen utgörs i övrigt av personal på utrikesdepartementet och enskilda organisationer som arbetar med stöd till försoningsprocesser, men även till personer som arbetar med demokrati- och MR-frågor i konflikt- och postkonfliktländer.

1.5 Disposition av rapport

Rapporten fortsätter med ett metodkapitel som efterföljs av en förklaring av vad som här avses med rättsskipning i samband med försoningsprocesser. Därefter presenteras en sammanställning av internationella och svenska riktlinjer vilka utgör grunden för den konstruerade standard som utgör grund för bedömning av Sidas insatsberedning. I kapitel 5 görs en analys av Sidas beredning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser och en sammanställning av iakttagelser och reflektioner över de uppföljningar som har gjorts av insatserna.

¹⁴ Befintliga generella svenska riktlinjer med bäring på insatser som rör rättsskipning i samband med försoningsprocesser.

¹⁵ Övriga OECD/DAC utvärderingskriterier bedöms inte vara applicerbara i denna begränsade utvärdering

¹⁶ OECD/DAC (2002)

2 Metod

2.1 Metodöversikt

Utvärderingen baseras på dokumentstudier där Sidas insatsdokumentation, inklusive bedömningspromemorior och Sidas interna uppföljningar,¹⁷ utgör underlag. Efter inhämtning av insatsdokument genomfördes utvärderingen i fyra steg där steg två och tre genomfördes parallellt:

- 1 En sammanställning gjordes av ett antal aktörers dokument om hur arbetet med försoningsprocesser i samband med rättsskipning effektivt ska bedrivas. De aktörer vars dokument har använts i utvärderingen är FN:s generalsekretariat och sekretariatet för FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter *Office for the United Nations High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) samt de internationella organisationerna *International Center for Transitional Justice* (ICTJ) och *International Institute for Democratic and Electoral Assistance* (IDEA).
- 2 Utifrån sammanställningen av dokumenten identifierades ett antal områden som bedömdes vara av betydelse för ett effektivt genomförande av försoningsprocesser. Med hjälp av sammanställningen konstruerades en standard för hur vissa viktiga steg i beredningen kan se ut för ett effektivt stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser. Denna standard låg till grund för framtagning av bedömningskriterier liksom en frågematris (se Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris).
- 3 Sidas insatsberedningar analyserades utifrån de kriterier och den frågematris som beskrivs i punkt 2. För närmare beskrivning av hur frågematrisen har använts och hur bedömningen har gjorts, se Bilaga 2 Metod: analys och bedömning. Samtliga insatsberedningar bedömdes av en utvärderare. Fyra av elva¹⁸ beredningar har också bedömts av ytterligare två utvärderare för att säkra oberoende och kvalitet.
- 4 En sammanställning av slutsatser och rekommendationer i de uppföljningar som gjorts av Sida.

Utvärderingen har faktagranskats av sex personer på Sida samt en rättsexpert.¹⁹

2.2 Användning av standard

Syftet med att konstruera en standard utifrån existerande nationella och internationella dokument (riktlinjer, handböcker och liknande) är att skapa en "idealbild" (värdeomätare) för hur beredningsprocesser för stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser kan se ut. Utifrån denna idealbild analyserades och bedömdes

¹⁷ Med insatsdokumentation avses de dokument som finns arkiverade och tillgängliga i Sidas arkiv

¹⁸ Insatsberedningarna för Peru CVR, Peru CMAN, Liberia TRC samt Östtimor CAVR.

¹⁹ Se informantlista

Sidas insatsberedningar för att belysa vilka styrkor och svagheter som finns i beredningarna samt för att kunna ge förbättringsförslag. Avsikten är inte att bedöma i vilken utsträckning Sida har levt upp till, eller följt, svenska eller internationella policyer och riktlinjer. Svenska riktlinjer på området används däremot som förklaring till varför utformningen av ett stöd ser ut på ett visst sätt. Se vidare avsnitt 4.2.3

Den standard som konstruerats för utvärderingen är inte en vedertagen eller erkänd standard²⁰, utan har skapats som en idealbild av vilka områden som bör beaktas och tas hänsyn till i en beredningsprocess. Syftet med att skapa en idealbild var att kunna göra en bedömning av Sidas insatsberedningar och för att identifiera potentiella förbättringsområden.

2.3 Inhämtning av dokumentation och urval

Innan arbetet med utvärderingen inleddes var det inte känt hur många insatser Sida hade genomfört på området rättsskipning i försoningsinsatser samt omfattningen (den ekonomiska) av dessa insatser.²¹ Ett första steg i utvärderingen var därför att göra en översyn av vilka insatser som har genomförts på området. Detta gjordes genom sökningar i Sidas arkiv samt genom samtal med handläggare på Sida.²²

Sida har ett äldre fysiskt arkiv för insatsdokumentation, Diabas, samt ett nyare elektroniskt arkivsystem som kallas E-doc. I arkivsystemen gjordes sökningar på nyckelord. Från Diabas fick dokument begäras fram medan SADEV på egen hand har kunna söka och plocka fram dokument från E-doc. Förutom sökningar i Sidas arkiv har också utdrag gjorts från Sidas PLUS-system²³ och utifrån denna lista identifierades också relevanta insatser. Många av de insatser som fanns på PLUS-listan hade dock redan identifierats genom den tidigare sökningen i arkivet. För att säkerställa att samtliga insatser av intresse för utvärderingen identifierats gjordes avstämningar med handläggare för respektive land på Sida i Stockholm och/eller på utlandsmyndigheter.

Bedömda dokument har inhämtats från Sidas arkiv. Variationen och omfattningen av inhämtat arkiverat material gör att det inte kan uteslutas att viktig information kan finnas som inte arkiverats. Detta utgör en begränsning och risk. Ett sätt att hantera detta hade varit att intervjua handläggare och andra personer som har arbetat med dessa insatser. Det visade sig dock vara svårt då flertalet av insatserna genomfördes för några år sedan och flera personer som arbetade med dem inte längre finns på Sida.

En begränsning är att flera uppföljningar saknas i den insatsdokumentation som inhämtats. Det är oklart huruvida dessa uppföljningar genomförts och inte arkiveras eller om de aldrig nedtecknats.

2.3.1 Urval

Utvärderingen rör Sidas insatsberedningar och uppföljningar av stöd till nationella domstolar, internationella tribunaler och sannings- och/eller försoningskommisioner. Målsättningen har varit att identifiera samtliga Sidas insatser i dessa sammanhang för att få ett totalurval av insatser. Stöd som kanaliserats multilateralt eller via enskilda organisationer ingår inte i utvärderingen.

²⁰ I vissa fall har de dokument som används för att ta fram standarden också tillkommit efter beslut fattats om insatser.

²¹ Samtal med informanter på Sida

²² Se informantlista

²³ Sidas redovisningssystem

Elva insatser i åtta samarbetsländer identifierades ligga inom ramen för denna utvärdering. Samarbetsländerna är Bosnien och Hercegovina, Colombia, Guatemala, Liberia, Rwanda, Peru, Sydafrika och Östtimor. Under den period som insatserna till dessa länder genomfördes befann sig samtliga i någon form av konflikt eller postkonflikt situation. Idag (2010) är det Colombia, Guatemala och Liberia som av Sverige bedöms befinnas sig i en konflikt- eller postkonfliktsituation.²⁴

Det visade sig att Sida framför allt hade gett stöd till sannings- och/eller försoningskommissioner. Av de elva insatser som identifierades som relevanta är nio stöd till sannings- och/eller försoningskommissioner, en är ett stöd till en nationell domstol och en ett stöd till en internationell brottstribunal (se kapitel 5).

Denna utvärdering omfattar således ett fåtal insatser inom ett begränsat område i det svenska internationella utvecklingssamarbetet och reformsamarbetet med Central- och Östeuropa.

2.3.2 Avgränsning i urval

Efter att ha konsulterat handläggare på Sida begränsades insatserna till åren mellan 1995 och 2009. Under mitten av 1990-talet gav Sida stöd till flera relativt stora försoningsinsatser, bland annat i Rwanda och Sydafrika vilka bedömdes som betydelsefulla att ha med i utvärderingen. Därför valdes 1995 som startår.

Försoningsprocesser som inte är inkluderade i denna utvärdering är bland annat följande:

- Stöd till sanningskommissioner som inte explicit rör rättsskipning (ex. stödet till *Documenting the truth* i Kambodja samt stödet till *International Commission for Missing Persons* i Bosnien och Hercegovina)
- Stöd till program som hanterar försoningsprocesser där rättsskipning och försoning inte är huvudsyftet med insatsen (ex. UNDPs program för *Transitional Support Team* i Sierra Leone)

2.4 Källor

För att genomföra bedömningen av Sidas insatsberedning har följande av Sidas egen projektdokumentation använts:

- Bedömningspromemorior och liknande dokument²⁵
- Beslut²⁶ med bilagor
- Avtal mellan Sida/Sverige och eventuell samarbetspartner
- Samarbetsstrategier, landrapporter och landplaner för aktuella år
- Uppföljningar av Sidas insatser²⁷

²⁴ Se Regeringen (20100515) <http://www.regeringen.se>

²⁵ Med bedömningspromemorior avses här de bedömningsdokument som utgör underlag för Sidas beslut om insatser etc. Benämningen på bedömningsdokumenten varierar: "Bedömningspromemoria", "Promemoria", "Besluts-PM" eller "Assessment Memo". Bedömningspromemoriorna ligger med som bilaga till insatsbesluten

²⁶ Beslut om insats, beslut om utbetalning samt beslut om förlängning

²⁷ Det vill säga Sidas utvärderingar, slutrapportering och projektslutskommentarer för de aktuella insatserna

Övrig dokumentation som utgör underlag för utvärderingen:

- Givargemensamma utvärderingar och andra uppföljningar
- Information om program på genomförande organisations hemsida och liknande (till exempel ICTJ och olika FN-organs hemsidor)
- Vetenskaplig litteratur²⁸
- Svenska (regeringens och Sidas) policyer och riktlinjer
- Regeringens skrivelser
- Internationella aktörers riktlinjer

²⁸ Bland annat Anderlini et al (2007), Chetail (2009), Chochrane (2008), De Greiff (2009), Elster (2004), Evaldsson (2007) Hazan (2009), La Rosa et al (2009), Kritz (1995), Mani (2002)

3 Försoningsprocesser i samband med rättsskipning

Beredning och uppföljning av Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser utgör utvärderingsobjektet. Rättsskipning i samband med försoningsprocesser definieras här som sanningsökande och rättsliga förfaranden som sker i nationella domstolar, i krigs- och konfliktribunaler samt i sannings- och/eller försoningskommissioner.²⁹

3.1 Försoningsprocesser

Försoning är ett mål i sig samtidigt som det är ett medel för att skapa långsiktig fred. Det finns emellertid ingen entydig definition av vad försoning innebär eller när försoning har uppnåtts.³⁰

Det långsiktiga syftet med försoningsprocesser är att skapa en långvarig fred efter en väpnad konflikt eller ett totalitärt styre. Andra processer, som är nära kopplade till försoning, är införandet av ett demokratiskt styrelseskick och rättsstatlighet ("rule of law"). Ett mer kortsiktigt syfte är att ge upprättelse till personer vars mänskliga rättigheter³¹ kränkts under krigs- eller konfliktperioder (offer), och/eller att utkräva ansvar från personer eller grupper som har gjort sig skyldiga till dessa kränkningar (förövare).

Exempel på försoningsprocesser är åtal i internationella och nationella brottmålsdomstolar, sanningsökande i till exempel sanningskommissioner, att motverka straffrihet för våld mot kvinnor (kvinnors lika rättigheter till upprättelse när det gäller brott mot mänskliga rättigheter etc.), säkerhetssektorreformer samt insatser för minnen och hägkomst.³² Försoningsprocesser förekommer i olika kontexter och på olika nivåer: till exempel på internationell nivå mellan två eller flera stater efter en konflikt eller på nationell nivå efter en intern konflikt. Ofta rör det sig i dessa fall om parallella försoningsprocesser som kan omfatta försoning mellan tidigare regering och medborgare, mellan olika grupper av medborgare i ett samhälle och mellan individer.³³ Förutom offer, förövare och vittnen, omfattar processerna också ofta andra aktörer. Till exempel kan politiska institutioner, internationella organisationer, bilaterala givare, brottsofferorganisationer, enskilda organisationer, trossamfund, arméer och poliskärer vara iblandade.³⁴

3.2 Rättsskipning i samband med försoningsprocesser

Rättsskipning i samband med försoningsprocesser handlar framför allt om att personer vars mänskliga rättigheter har kränkts under en konflikt ska få upprättelse

²⁹ För mer om urval se Metod kapitel 2

³⁰ Se till exempel Hazan (2009) s. 259-263.

³¹ De mänskliga rättigheterna som de fastslås i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. UN (1948) *Universal Declaration of Human Rights*.

³² ICTJ (20100223)

³³ IDEA (2003) s. 14

³⁴ Hazan (2009) s. 259-263

och/eller bli kompenserade för det lidande som de fått utstå, men också att ansvar ska utkrävas av förövare. Dessa rättsskipande processer kan vara juridiska processer som rör bestraffning. Det finns också rättsskapande försoningsprocesser som inte har en juridisk grund. I sannings- och/eller försoningskommissioner kan till exempel olika slags ersättning till offer utgöra en slags rättsskipning trots att det inte formellt sett är en juridisk process. Frågor som kommer upp i en sanningskommission kan också senare bli föremål för juridiska processer.³⁵

3.2.1 Olika former av rättsskipning i samband med försoningsprocesser

Bestraffning innebär att fastställa vem som har det juridiska ansvaret för de brott som har begåtts och att bestraffa den som är skyldig. Denna slags rättsskipning handlar om att bestraffa förövare och uppmärksamma de missgärningar som de har begått under en konflikt. Syftet är att förövarna tvingas ta ansvar för sina missgärningar, att undvika att dessa begås igen, att förövarna ges möjlighet att sona sina brott, samt på längre sikt att skapa ett samhälle där offer och förövare kan leva tillsammans. Detta kan ske inom ett lands ordinarie rättssystem, det vill säga i nationella domstolar, eller i speciella krigs- och konflikttribunaler vilka ofta är tidsbegränsade.³⁶

Upprättelse innebär att identifiera offrens behov och krav samt gottgörelse för de missgärningar de utsatts för. Syftet är att lösa den ursprungliga konflikten, att alla berörda parter (förövare, offer och vittnen) deltar i processen, att offer får ersättningar för sina lidanden i form av ursäkter och ekonomisk ersättning samt, genom att skapa förståelse för olika individer i ett samhälle, förhindra att nya konflikter uppstår. I dessa processer är sanningsökande och mötet mellan offer och förövare ytterst väsentligt. Ett sätt att hantera detta är genom så kallade sannings- och/eller försoningskommissioner vars huvudsyfte är att ta fram fakta om kränkningar, ett underlag som sedan kan användas för att på juridisk väg kompensera offren för sina lidanden. En annan aspekt som kan inkluderas i detta sammanhang är att återuppbygga ett samhälle på ett sådant sätt att alla medborgare känner att de har samma rättigheter, vilket inkluderar likhet inför lagen.³⁷

³⁵ Se till exempel IDEA (2003) s 123; ICTJ (20100128)

³⁶ La Rosa och Philippe (2009) s. 369; Anderlini et al (2007); IDEA (2003); ICTJ (20100128); Mani (2002) s. 5-11

³⁷ Ibid

Nedanstående figur (Figur 2) visar förenklat och översiktligt mål och syfte med olika former av försoningsprocesser.

Form av försonings-process	Syfte	Mål
Bestraffning genom att åtal väcks i nationella domstolar och i internationella krigs- och konflikttribunaler	Att bestraffa förövare och uppmärksamma de missgärningar de har begått under en konflikt. Att ge förövarna en möjlighet att sona sina brott.	Att skapa gynnsamma förutsättningar för en fredlig samexistens och en varaktig fred. Att återupprätta rättsstaten och införa demokratiska styrelseformer. Att, i ett längre perspektiv, skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor
Upprättelse genom information i och från sannings- och försoningskommissioner	Att identifiera offrens behov och krav, samt gottgöra för missgärningar som offren utsatts för.	

Figur 2

4 Försoningsprocesser i internationellt och svenskt utvecklingssamarbete

”Det är viktigt att stödja länder i den känsliga övergången från krig till fred för att förebygga att strider åter blossar upp”³⁸

I dagsläget saknas särskilda svenska policyer och riktlinjer för hur Sida ska bereda och arbeta med insatser som specifikt rör rättsskipning i samband med försoningsprocesser.³⁹ De riktlinjer och policyer som styr arbetet är generella dokument som rör olika slags insatser. En sammanställning av de generella riktlinjer och metoder som har bäring på försoningsprocesser görs i kapitlets inledande avsnitt.

I kapitlet görs vidare en sammanställning av tongivande internationella aktörers riktlinjer, handböcker eller liknande dokument för stöd till insatser som rör försoningsprocesser. Utifrån dessa dokument har i utvärderingen konstruerats en standard för hur stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser bör beredas.

Sammanställningarna ligger till grund för de utvärderingskriterier och den frågematris (se Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris) som använts i utvärderingen.

4.1 Internationella aktörer

Under senare år har försoningsprocesser fått stor uppmärksamhet i internationellt freds- och utvecklingssamarbete. År 2009 utsågs av FN till *”the international year of reconciliation”*. Aktörerna som arbetar med frågor som rör rättsskipning i samband med försoningsprocesser är många⁴⁰, men bland de mest tongivande⁴¹ återfinns FN:s generalsekretariat och sekretariatet för FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter *Office for the United Nations High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) samt de internationella organisationerna *International Center for Transitional Justice* (ICTJ) och *International Institute for Democratic and Electoral Assistance* (IDEA).⁴²

4.2 Internationella och svenska aktörer

Internationellt är FN:s generalsekretariats, UN-OHCHR:s, IDEA:s och ICTJ:s arbete vägledande för hur en givare effektivt kan ge stöd till försoningsprocesser. En lista över aktörer och några av deras tongivande riktlinjer, handböcker och liknande dokument finns i Figur 3.

³⁸ Regeringen Skrivelse 2007/08:89 s. 41

³⁹ Källa: intervju och e-postkorrespondens med Urban Sjöström, Sida. Mer om dessa generella riktlinjer nedan. Se också Metod kapitel 2

⁴⁰ Se till exempel: ICTJ (20100319)

⁴¹ Identifiering av tongivande aktörer har bland annat skett genom samtal med forskare och ämneskunniga på bland annat Sida, Utrikesdepartementet och Folke Bernadotte Akademin, samt genom dokumentstudier (se informantlista).

⁴² EU har inga specifika riktlinjer för försoningsprocesser.

Aktörer	Benämning av riktlinjer
FN:s generalsekretariat	FN:s säkerhetsråds rapport <i>The Rule of Law and transitional justice in conflict and post-conflict societies</i> ⁴³
UN-OHCHR	<i>Rule of law tools for post-conflict states – Truth Commissions</i> ⁴⁴ (UN-OHCHR 2006)
ICTJ	Riktlinjer publicerade på www.ictj.org
IDEA	<i>Reconciliation after a violent conflict – A handbook</i> ⁴⁵ (IDEA 2003)

Figur 3

4.2.1 Sverige och försoningsprocesser

Stöd till rättsväsendet har stor betydelse i det svenska utvecklingssamarbetet med konflikt- och postkonfliktländer.⁴⁶ Den övergripande målsättningen för det svenska utvecklingssamarbetet är ”att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor”⁴⁷ och att genom freds- och försoningsprocesser bidra till att skapa dessa förutsättningar.⁴⁸

Den svenska regeringen tar upp betydelsen av rättsskipning och försoningsprocesser i flera av sina skrivelser (se figur 4) och samband mellan utvecklingsfrågor och frågor som rör konfliktlösning, fredsbyggande och demokrati har uppmärksamats under de senaste åren.⁴⁹ Genom att underteckna och ratificera den universella deklarationen om de mänskliga rättigheterna samt en rad andra konventioner och deklarationer om människors rätt- och friheter har Sverige förbundit sig att arbeta för detta i det internationella utvecklingssamarbetet.

⁴³ UN Security Council S/2005/616 (2004)

⁴⁴ UN-OHCHR (2006)

⁴⁵ IDEA (2003)

⁴⁶ Se till exempel regeringens skrivelse 2008/09:11 *Frihet från förstryck – Skrivelse om Sveriges demokratibistånd*

⁴⁷ Regeringens Prop. 2009/10:1 Utgiftsområde 7 Internationellt utvecklingssamarbete, s 14,

⁴⁸ Regeringens Prop. 2009/10:1 Utgiftsområde 7 Internationellt utvecklingssamarbete

⁴⁹ Regeringens Skrivelse 2007/08:89; Regeringens Skrivelse 2007/08:109; Regeringens skrivelse 2008/09:11; Regeringsbeslut UF2009/33076/UP

Regeringens skrivelser och dylikt med bäring på försoningsprocesser

Policy för demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter inom svenskt utvecklingssamarbete 2010-2014

Regeringens skrivelse 2008/09:11 Frihet från förtryck - skrivelse om Sveriges demokratibistånd

Regeringens skrivelse 2007/08:109 Mänskliga rättigheter i svensk utvecklingspolitik

Regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges Politik för Global Utveckling: Globala Utmaningar – vårt ansvar

Regeringens skrivelse 2007/08:51 Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.

Figur 4

4.2.2 Sidans riktlinjer med bäring på försoningsprocesser

Samtliga områden som har identifierats som nyckelområden finns i Sidans generella riktlinjer,⁵⁰ men det finns inga riktlinjer som specifikt rör arbetet med försoningsprocesser. De riktlinjer som identifierats vara av betydelse för denna utvärdering är:

- Rättvisa och fred – Sidans program för fred, demokrati och mänskliga rättigheter (Sida 1997)
- *Promoting Peace and Security through development cooperation (Policy)* (Sida 2005a)
- Så arbetar Sida – en vägledning för principer, procedurer och arbetsmetoder (Sida 2005b)
- *Manual for conflict analysis* (Sida 2006)

Hur och var Sida ska engagera sig i försoningsprocesser styrs av regeringens samarbetsstrategier.⁵¹ Utifrån de fleråriga samarbetsstrategierna utarbetar Sida ettåriga planer vari specifika insatser ges en närmare beskrivning.⁵²

Sverige och Sida bedriver ett långsiktigt utvecklingssamarbete⁵³ med tolv länder som befinner sig i en konflikt- eller postkonfliktsituation.⁵⁴ Inför insatser i dessa länder, eller i områden som av andra orsaker är instabila, ska Sida genomföra freds- och konfliktanalyser. Enligt Sidans manual för konfliktanalys är syftet med analyserna bland annat att identifiera potentiella konflikter, bland annat för att motarbeta att nya konflikter uppstår, att undvika att konflikten förvärras samt att kunna vidta fredsbyggande åtgärder och hantering av pågående konflikt.⁵⁵ Sidans roll är också att, genom att stödja fredsbyggande, humanitära insatser och stöd till återbyggnad, stödja

⁵⁰ Se till exempel Sida (2005b)

⁵¹ Flera enskilda organisationer är också involverade i försoningsinsatser och UD ger stöd till flera organisationer som i sin tur arbetar med olika former av försoningsinsatser, men dessa stödformer är inte aktuella i denna utvärdering.

⁵² Sida (2004a) s. 9-10

⁵³ I tillägg till humanitärt stöd till konfliktländer

⁵⁴ Dessa samarbetsländer är Burundi, Demokratiska Republiken Kongo, Liberia, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Afghanistan, Östtimor, Irak, Västbanken-Gaza, Colombia och Guatemala. Regeringen (20100215)

⁵⁵ Sida (2006)

svensk utrikespolitik och detta kan bland annat ske genom olika försoningsinsatser.⁵⁶ En freds- och konfliktanalys ska bland annat innehålla följande tre element: 1. En konfliktanalys, 2. En scenarioanalys och 3. Identifiering av vilka strategier och åtgärder Sida kan vidta för att stödja en insats på ett effektivt sätt.⁵⁷

Sidas övergripande arbetsmetoder beskrivs i "Så arbetar Sida",⁵⁸ men hur beredning av specifika insatser går till beskrivs inte. Sidas insatsregel från 2008 talar om hur en bedömning av ett program eller ett projekt ska gå till. Enligt insatsregeln ska en beredningspromemoria inte vara längre än tio sidor, den ska bland annat innehålla en beskrivning och en bedömning⁵⁹ av projektet och ge information om förutsättningarna i landet ifråga samt beskriva tidigare erfarenheter av liknande projekt.⁶⁰

4.2.3 Identifiering av standard: Internationella aktörer och Sverige om försoningsprocesser

Samtliga aktörer påpekar att alla försoningsprocesser är kontextspecifika och att det inte går att överföra processer som har fungerat bra i ett land till ett annat och förvänta sig samma resultat. Det finns dock generella aspekter som bör beaktas för att en försoningsprocess ska fungera effektivt. Genom sammanställning av dokument har tio områden identifierats som väsentliga för en framgångsrik beredning av försoningsprocesser.⁶¹

- 1 Utvecklingsperspektiv (koppling till långsiktig utveckling inklusive demokrati- och MR-området)
- 2 Freds- och konfliktanalys
- 3 Riskbedömning
- 4 Nationella och lokala initiativ
- 5 Berörda parter (inklusive ett intersektoriellt perspektiv)
- 6 Komplettering och koordinering med andra försoningsinsatser
- 7 Koordinering med andra aktörer
- 8 Tid och timing
- 9 Kompensation
- 10 Uppföljning

Utifrån de tio områden som nämns ovan har bedömningskriterier för denna utvärdering utarbetats (se Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris). I det följande görs en genomgång av dessa områden.

1. Utvecklingsperspektiv: Försoning är ett mål i sig, men samtidigt som processerna ska bidra till en långvarig fred ska de också bidra till andra, interrelaterade, processer som

⁵⁶ Sida (1997) s 23

⁵⁷ Sida (2004) s. 38; Sida (2006) s. 12; Sida (2005a) s. 10

⁵⁸ Sida (2005b)

⁵⁹ I beslutsförberedande kommitténs årsrapport för 2009 framgår det att det finns ottyligheter i beredningsprocessen som har försvårat beredningen av insatser (Sida (2010) s. 1)

⁶⁰ Sida Regelverksbeslut (20081219)

⁶¹ Se också Brunéus (2003) och IDEA (2003) för identifiering av nyckelområden.

till exempel en demokratisk samhällsutveckling där hänsyn tas till alla medborgares mänskliga rättigheter samt till ekonomisk och social utveckling.⁶²

Vilka reflektioner och bedömningar görs i Sidas beredning över försoningsprocessernas inverkan på långsiktiga utvecklingsprocesser, på konflikten, samt på demokrati- och MR-situationen i landet ifråga? Finns referenser till Sveriges samarbetsstrategier eller andra dokument som visar att försoningsprocessen satts in i ett större perspektiv?

2. Freds- och konfliktanalys: Varje försoningsprocess relaterar till en unik konflikt och kontext. Därför går det inte att exportera/importera en lyckad försoningsinsats till en annan kontext och det är viktigt att givare och andra aktörer är medvetna om detta. En freds- och konfliktanalys är ett sätt att förstå kontexten i ett land eller område. En analys bör inkludera grundorsakerna till konflikten, konsekvenser samt olika former av initiativ som tagits till försoning⁶³ (se avsnitt 4.2.2 om Sidas manual för freds- och konfliktanalyser).

Görs, eller hänvisas det till freds- och/eller konfliktanalyser i insatsberedningen?

3. Riskbedömning: Alla försoningsinsatser är på olika sätt förknippade med en rad risker, till exempel logistik (att nå ut till alla berörda parter), att ge skydd åt vittnen, politiska risker, brist på dokumentation etc.⁶⁴

Görs en riskbedömning inför en insats och hur hanteras i så fall riskerna?

4. Nationella och lokala initiativ: Genom att ta till vara nationella och lokala initiativ till rättsskipning i samband med försoningsprocesser är chanserna större att försoningsprocesserna är mer anpassade efter de behov som finns i landet vilket förbättrar förutsättningarna för en effektivare försoningsprocess. Berörda parter engagemang i processen kan öka viljan och känslan av delaktighet vilket kan bidra till att skapa förtroende för processen. Det är en förutsättning för en lyckad försoningsinsats. Insatserna bör, i den mån det är möjligt, stödja existerande juridiska system och samhällsmodeller och ta tydlig hänsyn till lokal kultur och tradition.⁶⁵

I vilken mån tas nationella och lokala initiativ upp i insatsberedningen och vilken hänsyn tas i så fall till dessa?

5. Berörda parter: Det är av stor vikt att inkludera alla aktörer i konflikten, bland annat för att alla parter (offer, förövare, olika etniska grupper, kvinnor och män etc.) ska få ge sin bild av de brott som begåtts. Grupper som varit särskilt utsatta under en konflikt, som till exempel kvinnor som blivit utsatta för sexuellt våld, kan behöva speciell uppmärksamhet i en försoningsprocess och därför är det av betydelse att det görs genderanalyser och liknande bedömningar⁶⁶ (se också avsnittet ovan om "Nationella och lokala initiativ"). Under FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 kom medlemsländerna, bland annat, överens om att alla åtgärder och program som en regering vidtar ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Särskild uppmärksamhet ges åt att

⁶² Se till exempel IDEA (2003) och Sida (1997)

⁶³ UN-OHCHR (2006) s. 7 UN Security Council S/2005/616 (2004) s. 6-7; IDEA (2003) s. 25, 40 ss

⁶⁴ IDEA (2003) s. 105-106, 127-128 UN-OHCHR (2006a) s. 22-23, Sida (2005a) s 7

⁶⁵ UN Security Council S/2005/616 (2004) s. 6-7; Brounéus (2003); UN-OHCHR (2006a) s 6; IDEA (2003) s. 25-26, Sida (2002) s. 18-19

⁶⁶ Brounéus (2003), UN-OHCHR (2006a) s. 22-23; UN Security Council S/RES1325 (2000); UN Security Council S/2005/616 (2004); IDEA (2003) s. 54

fattiga och utsatta kvinnors situation ska uppmärksammas inom det internationella utvecklingssamarbetet.⁶⁷ Regeringen har också uppmärksammat betydelsen av jämställdhet genom att integrera jämställdhetsfrågor, det vill säga att allt svenskt utvecklingssamarbete ska genomsyras av ett genusperspektiv.⁶⁸

Hur engageras berörda parter i försoningsprocessen? Omnämns utsatta grupper i beredningarna? Görs någon genderanalys? Har barn, etniska grupper etc. varit extra utsatta under konflikten?

6. Komplettering och koordinering med andra försoningsinsatser: I samband med freds- och försoningsprocesser hanteras olika brott mot de mänskliga rättigheterna och de kräver olika åtgärder. Ett holistiskt förhållningssätt bör antas där flera försoningsåtgärder vidtas samtidigt. En försoningsinsats är sällan tillräcklig för att skapa förutsättningar för försoning. Istället bör flera försoningsprocesser äga rum parallellt. För att till exempel en sanningskommission ska fungera effektivt och leda till försoning är det i de flesta fall nödvändigt att det samtidigt finns en parallell juridisk process där de förövare som har begått de grövsta brotten kan bestraffas. En process är dessutom sällan tillräcklig för att hantera samtliga missgärningar som begåtts under en konflikt. Till exempel kan det vara omöjligt med en rättslig prövning av samtliga offer och i dessa fall kan andra former av upprättelse bidra till en bredare försoningsprocess. För att försoning ska ske så effektivt som möjligt är det också viktigt att processerna koordineras med varandra.⁶⁹

Om och hur sker koordinering med andra insatser? Hur motiverar Sida sitt val av vilken insats som de går in och stödjer?

7. Koordinering med andra aktörer: Att samarbeta och koordinera insatser med andra aktörer, att veta vem som gör vad, hur och när, underlättar försoningsarbetet. För genomföraren, det vill säga i många fall regeringen i det land som berörs av insatsen, är det till exempel viktigt att veta hur finansieringen ser ut.⁷⁰

Tar beredningarna upp om det finns någon koordinering med andra aktörer? Hur ser den i så fall ut?

8. Tid och timing. För att en försoningsprocess ska vara effektiv bör fredsprocessen vara i ett sådant stadium att det är meningsfullt att inleda processer som till exempel sannings- och/eller försoningskommissioner. En försoningsprocess bör avgränsas i tid annars är risken stor att arbetet drar ut på tiden vilket kan medföra att insatsen kan förlora fokus och momentum samt att berörda parter intresse för att delta i arbetet minskar. Samtidigt är det viktigt att det finns en viss flexibilitet och möjlighet till förlängning om så skulle krävas.⁷¹

Finns det, i beredningsprocesserna, en bedömning av om försoningsinsatsen ligger rätt i tiden, om insatsens varaktighet och om det ev. kan bli någon förlängning av process och insats?

⁶⁷ Utrikesdepartementet (1997)

⁶⁸ Regeringens Prop. 2008/09:1 Utgiftsområde 7 Internationellt utvecklingssamarbete

⁶⁹ ICTJ (20100223), UN-OHCHR (2006a) s. 5; IDEA (2003) s 26-27

⁷⁰ ICTJ (20100223), UN-OHCHR (2006a) s. 5; IDEA (2003) s 26-27; Brounéus (2003)

⁷¹ UN-OHCHR (2006a) s. 8, Brounéus (2003); IDEA 2003, s 13, 27-28 och 31-32; Sida (2002) s. 1

9. *Kompensation:* (gäller framför allt stöd till sannings- och/eller försoningskommissioner) I samband försoningsprocesser bör genomföraren av försoningsprocessen ges stöd så att den kan ge medicinsk, ekonomisk och/eller psykologisk kompensation till dem som har drabbats. Om inte offren får utlovad kompensation kan nya konflikter uppstå ur den besvikelse och frustration som detta skapar vilket kan förvärra situationen istället för att bidra till försoning.⁷²

Står det omnämnt i insatsberedningen hur rekommendationer ska följas upp och har Sida i så fall avsatt resurser för detta?

10. *Uppföljning:* Utvärdering och uppföljning av en insats är en viktig del i lärandeprocessen, både i ett större perspektiv och internt på Sida.⁷³

Definieras det i insatsberedningen om uppföljning av försoningsprocessen ska göras? Hur ska den i så fall genomföras?

⁷² ICTJ (20100223), Se också *UN General Assembly A/RES/60/147 A/RES/60/147*

⁷³ Se till exempel Sida (2005b)

5 Analys av Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser

5.1 Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsinsatser

Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser går framför allt till sannings- och/eller försoningskommissioner. Totalt har SADEV identifierat⁷⁴ elva insatser som ges till sannings- och/eller försoningskommissioner, stöd till nationella domstolar samt till tribunaler under åren 1995-2009. Nio av dessa stöd har gått till sannings- och/eller försoningskommissioner⁷⁵ i sex länder: Colombia, Guatemala, Liberia, Peru, Sydafrika och Östtimor. Ett stöd har gått till den nationella domstolen i Bosnien och Hercegovina och ett till tribunalen i Rwanda.⁷⁶ I tabell 1 görs en kort presentation av insatserna.

Tabell 1 Översikt försoningsprocesser

Land och insats	Om försoningsprocess	Tid	Totalt belopp i SEK
<i>Sannings- och/eller försoningskommissioner</i>			
Colombia CCN	CCN: Nationella försoningskommissionen i Colombia. Den övergripande målsättningen med kommissionen är att hitta möjliga vägar för försoning mellan de stridande parterna och verka för en förhandlad lösning på den pågående konflikten och på sikt bidra till försoning i landet. Kommissionen, som bildats på initiativ av den katolska kyrkan består av olika representanter från det civila samhället.	1998-2007	5 700 000 ⁷⁷
Colombia CNRR	CNRR: Nationella kommissionen för försoning och upprättelse i Colombia. Kommissionen grundades 2005 i enlighet med "Lagen om Rättvisa och Fred". Kommissionen består av 13 kommissioner som bland annat arbetar med att garantera offer för de väpnade konflikterna i landet en juridisk process. Kommissionärerna utsågs av president Uribe.	2005-2009	7 150 000 ⁷⁸
Colombia ICTJ	ICTJ (<i>International Centre for Transitional Justice</i>) i Colombia arbetar med att bygga upp en avdelning för fred och rättvisa på justitiedepartementet i Colombia. Avdelningen ska, bland annat, ge offren en röst, säkra deras rättigheter och säkerhet. Syftet är också att garantera offren tillgång till sanning, rättvisa och ersättning.	2007-2009	6 200 000 ⁷⁹

⁷⁴ Se avsnitt om urval

⁷⁵ CCN, CNRR och ICTJ i Colombia är enbart försoningskommissioner.

⁷⁶ Sverige har genom sitt multilaterala stöd indirekt bidragit till fler nationella domstolar och till tribunalen för forna Jugoslavien, men de tas inte upp i denna utvärdering (se avsnitt om urval 2.3.1).

⁷⁷ Sida Slutrapport (20081124) Colombia CCN

⁷⁸ Sida Decision on Contribution (20051123) Colombia CNRR, Sida Decision on Contribution (20080527) Colombia CNRR

⁷⁹ Sida Decision on Contribution (20070424) Colombia ICTJ, Sida Decision on Contribution (20080218) Colombia ICTJ

Land och insats	Om försoningsprocess	Tid	Totalt belopp i SEK
<i>Sannings- och/eller försoningskommissioner</i>			
Guatemala CEH	CEH: Guatemalas sanningskommission. Enligt fredsavtalet som undertecknades i december 1996 ska en fredskommission tillsättas för att utreda de brott som begåtts mot de MR under den väpnade konflikten (oklart vilken tidsperiod). Kommissionen ska vara oberoende och ska, bland annat, samla in och analysera vittnesmål från befolkningen.	1997-1999	8 000 000 ⁸⁰
Liberia TRC	TRC: Sannings- och försoningskommissionen i Liberia. TRC är en del av det omfattande fredsavtal som slöts i Liberia 2003. TRC arbetar bland annat med att klargöra de brott som begåtts mot MR under konflikten i Liberia mellan 1979 och 2003.	2007-2008	7 000 000 ⁸¹
Peru CVR	CVR: Sannings- och försoningskommissionen i Peru. År 2002 bildade den peruanska regeringen CVR, tillsammans med MR-organisationer och det internationella samfundet. Syftet med kommissionen är att hantera de brott mot MR som begåtts av väpnade grupper och av statliga aktörer mellan 1980 och 2002.	2002-2003	3 300 000 ⁸²
Peru CMAN	CMAN: Främjandet av den peruanska statens politik och agerande för att främja fred, gottgörelse och nationell försoning. CMAN bildades 2004 med syfte att stärka den redan påbörjade gottgörelseprocessen i Peru.	2006-2007	850 000 ⁸³
Sydafrika TRC	TRC: Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika. Kommissionen tillsattes 1995 av president Nelson Mandela i syfte att klargöra brotten mot MR som begåtts under apartheidtiden (från 1960). Kommissionens främsta mål är att kartlägga MR-brottens natur, orsaker och omfattning för att åstadkomma erkännande och upprättelse för de människor som utsatts för förtryck.	1995-1999	16 775 000 ⁸⁴
Östtimor CAVR	CAVR: Sannings- och försoningskommissionen i Östtimor. Efter 25 år av indonesisk ockupation och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna blev Östtimor en självständig stat 2002. Under en övergångsperiod stod Östtimor under FN-beskydd med en civil administration (<i>United Nations Transitional Administration for East Timor</i> , UNTAET). FN lämnade landet 2003 och en sannings- och försoningskommission arbetade därefter med att skapa förutsättningar för försoning mellan olika fraktioner i landet. Kommissionen sökte sanningen om de brott mot MR som begåtts mellan 1974 och 1999.	2003-2004	4 000 000 ⁸⁵

⁸⁰ Sida Projektslutskommentar (20020702) Guatemala CEH

⁸¹ Sida Decision on Contribution (20071213) Liberia TRC

⁸² Sida Beslut om Insatsstöd (20020108) Peru CVR, Sida Beslut (200301) Peru CVR

⁸³ Sida Decision on Contribution 820061206) Peru CMAN

⁸⁴ Sida Beslut (19960221) Sydafrika TRC, Sida Beslut (19960702) Sydafrika TRC, Sida Beslut (19970611) Sydafrika TRC, Sida Beslut (19980630) Sydafrika TRC

⁸⁵ Sida Beslut om Insats (20040524) Östtimor CAVR

Land och insats	Om försoningsprocess	Tid	Totalt belopp i SEK
<i>Nationella domstolar och tribunaler</i>			
Bosnien och Hercegovina Court and Prosecutor's Office	Court and Prosecutor's Office är en statlig domstol som hanterar krigsförbrytelser begångna under kriget i forna Jugoslavien, organiserad brottslighet och korruption. Kammaren som ska hantera krigsbrott har fått extra uppmärksamhet, bland annat för att den tagit över mål som hanterats av ICTY.	2006-2009	22 100 000 ⁸⁶
Rwanda ICTR	ICTR: Internationella Brottmålstribunalen för Rwanda. Efter folkmorden 1994 beslutade FN:s säkerhetsråd att inrätta en internationell brottmålstribunal för att bestraffa dem som gjort sig skyldiga till folkmord och andra allvarliga brott mot humanitär rätt som begåtts i Rwanda under 1994. Tribunalen har sitt säte i Arusha, Tanzania, med ett lokalkontor i Kigali, Rwanda.	1996-1997	4 086 538 ⁸⁷

I detta kapitel analyseras 1) de olika formerna och allmänna aspekter av Sidas insatser på området och deras betydelse för beredning, 2) Sidas insatsberedning i samband med stöd försoningsprocesser, och 3) de slutsatser och rekommendationer som görs i Sidas uppföljningar av insatserna.

5.1.1 Olika former av stöd

Hur stödet till försoningsprocesser ser ut varierar från land till land, men en kategorisering av stödet kan göras av stöd som har gått till sannings- och/eller försoningskommissioner, stöd till nationella domstolar och internationella tribunaler samt stöd i form av sekonderad personal från svenska myndigheter.

Sannings- och/eller försoningskommissioner: De sannings- och/eller försoningskommissioner som Sida har gett stöd till varierar i omfattning och utförande. Vissa av kommissionerna är sannings- och/eller försoningskommissioner som har ett relativt stort mandat, som till exempel innebär att de kan ge amnesti till förövare (Sydafrika TRC), andra är sannings- och/eller försoningskommissioner som inte har mandat att genomföra några av de rekommendationer som ges i kommissionen (till exempel Peru CVR).

Stöd till nationella domstolar och internationella tribunaler: Stödet till domstol och åklagarämbete i Bosnien och Hercegovina (BiH *Court and Prosecutor's Office*) samt stödet till brottmålstribunalen i Rwanda (Rwanda ICTR) är stöd som har gått direkt till rättsinstanser och juridiska processer, till skillnad från de andra insatserna som har analyserats. Dessa två insatser skiljer sig från övriga och varandra när det gäller innehåll och omfattning av beredningen. Gemensamt för dessa båda insatser är att de inte hanterar berörda parter i någon större utsträckning. Eftersom utvärderingen inte handlar om att följa upp rekommendationer från sannings- och/eller försoningskommissioner är inte heller den punkten i matrisen helt applicerbar på dessa insatser, men den berörs ytligt i insatsen i BiH.

⁸⁶ Sida Decision on Contribution (20061213) BiH Court and Prosecutor's Office, Sida Decision on Contribution (20070920), BiH Court and Prosecutor's Office, Sida Ammendment to Decision (20070820) BiH Court and Prosecutor's Office, Sida Decision on Contribution (20000612) BiH Court and Prosecutor's Office

⁸⁷ Sida Beslut (19960507) Rwanda ICTR, Sida Beslut (19970523) Rwanda ICTR, Sida Beslut (19970613) Rwanda ICTR

Stöd i form av sekonderad personal från svenska myndigheter: Sidas stöd till brottmåls-tribunalen i Rwanda (Rwanda ICTR) liksom till Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika (Sydafrika TRC) utgörs av sekonderingar där Sida har finansierat svenska brottmålsutredare från Rikspolisstyrelsen. Beredningarna av dessa insatser har relativt stora likheter. Bedömningspromemoriorna är korta och de innehåller förhållandevis lite information som har identifierats som viktig i samband med beredning av försoningsprocesser och båda beredningarna har bedömts vara ”ej tillfredsställande”. En stor skillnad mellan de båda stöden är dock den ekonomiska omfattningen. Till brottmålstribunalen i Rwanda beslutade Sida att sammanlagt betala ut ca 3,8 miljoner kronor (Rwanda ICTR), medan sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika fick ett stöd om ca 17 miljoner kronor (Sydafrika TRC). Utslaget per år blir dock summorna relativt lika, cirka 3,4 miljoner kronor i Sydafrika respektive cirka 3,8 miljoner kronor i Rwanda.

5.2 Svensk insatsberedning avseende rättsskipning i samband med försoningsinsatser

Hur beredningen ser ut, och vad den innehåller, varierar mellan de olika insatserna. En översikt av rubrikerna i insatsernas första bedömningspromemorior visar att det inte har funnits ett enhetligt sätt att skriva promemorior, varken över tid, beroende av vilken slags insats, eller var insatsen är genomförd. Promemoriorna tenderar dock att bli mer detaljerade i slutet av undersökningsperioden, men fortfarande finns variationer i rubriksättning och innehåll. Gemensamt för alla promemorior är dock att de har en rubrik som rör bakgrunden till stödet, en rubrik som rör insatsen i fråga inklusive målet med insatsen, samt ett förslag till beslut. De flesta av promemoriorna⁸⁸ har också med en rubrik som heter ”bedömning” eller ”assessment” där frågor som till exempel relevans och effektivitet diskuteras.

Skillnader finns i beredningarnas kvalitet i hur mycket som finns med av det som har specificerats i frågematrisen.⁸⁹ Vissa likheter finns dock också: till exempel inkluderar ingen av beredningarna någon form av freds- och konfliktanalys medan det i samtliga utom två, (Colombia ICTJ och Rwanda ICTR), görs kopplingar till den svenska samsamarbetsstrategin. Beredningarna skiljer sig också från varandra: vissa har täckt in relativt många områden och bedömningar av området har gjorts (Colombia CCN, Guatemala CEH, Liberia TRC och Peru CVR), medan det i andra beredningar finns flera områden som det saknas information och bedömningar om (Sydafrika TRC och Östtimor CAVR).

En sammantagen bedömning av beredningen ger en fingervisning om kvaliteten på beredningsprocesserna, men ska inte tolkas bokstavligen eftersom flera faktorer påverkar processerna (till exempel tidpunkt för insats, typ av insats etc.). Bedömningen visar att i mindre än hälften av beredningarna görs en beskrivning av situationen samt att det enbart i mindre än en fjärdedel av beredningarna också görs en bedömning eller reflektion av situationen. Tre av beredningarna bedöms som ”mycket bra” (BiH *Court and Prosecutor’s Office*, Guatemala CEH och Peru CRV). I dessa beredningar görs relativt många bedömningar. Fyra av beredningarna (Colombia CCN, Colombia

⁸⁸ 7 av 11 promemorior har med denna rubrik

⁸⁹ Analysen har gjorts utifrån en frågemall baserad på de tio kategorier som beskrivs i det föregående kapitlet (se metodkapitel och föregående avsnitt) där beredningarna har bedömts utifrån följande skala: 0 = saknas, 1 = delar finns med, 2 = finns beskrivet men utan att det görs någon bedömning, 3 = finns beskrivet med bedömning eller reflektion.

CNRR, Colombia ICTJ, Liberia TRC och Peru CMAN) bedöms vara ”tillfredsställande”. Relativt många beskrivningar, men inte så många bedömningar, görs i dessa beredningar. Tre av beredningarna bedöms som ”ej tillfredsställande”. I dessa saknas tämligen många beskrivningar och bedömningar. För en sammanfattande bedömning av insatserna, se Tabell 2 (se också bilaga 4).

Tabell 2 Sammanfattande bedömning

Land och insats	Bedömning
BiH Court and Prosecutor’s office	Mycket bra
Colombia CCN	Tillfredsställande
Colombia CNRR	Tillfredsställande
Colombia ICTJ	Tillfredsställande
Guatemala CEH	Mycket bra
Liberia TRC	Tillfredsställande
Peru CMAN	Tillfredsställande
Peru CVR	Mycket bra
Rwanda ICTR	Ej tillfredsställande
Sydafrika TRC	Ej tillfredsställande
Östtimor CAVR	Ej tillfredsställande

Generella slutsatser

- Flera av de kriterier som i internationella riktlinjer bedöms vara av betydelse för att en försoningsprocess ska vara effektiv finns inte med i Sidas beredningar.
- Beredningarna är beskrivande, snarare än reflekterande. Bedömningar saknas i flertalet av Sidas beredningar.

5.2.1 Allmänna aspekter

Allmänna aspekter som kan påverka insatsberedningen av en försoningsprocess är bland annat vilken kontext processen äger rum i, när i tiden processen ägde rum samt insatsernas olika storlek. Aspekter som inte inkluderats i detta avsnitt, men som kan påverka beredningen är vilken målgrupp försoningsprocessen har, samt den politiska kontexten.

Kontext: Kontexterna i länderna varierar. I till exempel Sydafrika TRC var konflikten avslutad, fredsavtal slutna och demokratiska val hade hållits vid tidpunkten för insatsen. Vid andra insatser var fredsavtal inte slutna. I till exempel Colombia ses stödet till försoningskommissionen som ett viktigt steg i att komma närmare ett fredsavtal (Colombia CCN) och i denna kommission ligger fokus på försoning snarare än sanningssökande, vilket till exempel medför att förmågan att följa upp rekommendationer inte tycks prioriteras.⁹⁰ Konflikternas art varierar också från att härstamma från ett kolonialt arv (Östtimor CAVR) till en konflikt mellan etniska grupper av befolk-

⁹⁰ Sida Promemoria (19980311) Colombia CCN

ningen i ett land (till exempel Sydafrika TRC). Dessa externa faktorer påverkar försoningsinsatsernas karaktär, vilka behov som finns och utformningen av stödet.⁹¹

Tid för insats: De tidigaste insatserna som har inkluderats i utvärderingen initierades under mitten av 1990-talet⁹² och de senaste i slutet av 2007.⁹³ Under denna period har Sidas beredning av insatser förändrats, framför allt genom att Sidas vägledning till principer, procedurer och arbetsmetoder "Så arbetar Sida" kom år 2003⁹⁴ och uppdaterades 2005.⁹⁵ Det verkar inte finnas ett tydligt samband i tiden för insatsen och kvaliteten på beredningarna. Beredningar som har gjorts på senare år förefaller dock hålla en något högre kvalitet (se tabell 3). Ett stöd som gavs tidigt och som ändå håller hög kvalitet är stödet till CEH i Guatemala.

Tabell 3 Tid för insats

Land och insats	Bedömning	Insatsstart	Insatsavslut
Colombia CCN	Tillfredsställande	1998	2007
Liberia TRC	Tillfredsställande	2007	2008
Colombia ICTJ	Tillfredsställande	2007	2009
BiH Court and Prosecutor's office	Mycket bra	2006	2009
Peru CMAN	Tillfredsställande	2006	2007
Östtimor CAVR	Ej tillfredsställande	2003	2004
Peru CVR	Mycket bra	2002	2003
Colombia CNRR	Tillfredsställande	2005	2009
Guatemala CEH	Mycket bra	1997	1999
Rwanda ICTR	Ej tillfredsställande	1996	1997
Sydafrika TRC	Ej tillfredsställande	1995	1999

Insatsens storlek: Insatsernas ekonomiska storlek varierar från 850 000 SEK till 22 100 000 SEK (se tabell 4). Stödet till den nationella domstolen i Bosnien och Hercegovina (BiH *Court and Prosecutor's Office*) är ekonomiskt sett (22,1 miljoner kronor) det mest omfattande stödet som tas upp i utvärderingen. Bedömningspromemorian inför denna insats är också den mest omfattande på 20 sidor och den täcker också in många av de områden som har identifierats som viktiga i samband med beredning av försoningsprocesser.⁹⁶ Beredningen av stöd med lägst ekonomisk insats, stödet till CMAN i Peru (Peru CMAN) är också relativt omfattande och täcker in flera av de områden som identifierats som viktiga för en effektiv beredning av försoningsprocesser.⁹⁷

⁹¹ Se bilaga 3 för en kort översikt av konflikten i de länder som är med i utvärderingen, samt av de sannings- och försoningskommissioner som Sida har stött i dessa länder.

⁹² Stödet till TRC i Sydafrika 1995-2000

⁹³ Stödet till TRC i Liberia 2007-2008 och Stödet till ICTJ i Colombia 2007-2009

⁹⁴ Sida (2003)

⁹⁵ Sida (2005a). Nya riktlinjer för Sidas arbete håller på att tas fram och ska vara klara under 2010.

⁹⁶ Sida Bedömningspromemoria (20061103) BiH Court and Prosecutor's Office

⁹⁷ Sida Bedömningspromemoria (20011217) Peru CMAN

Tabell 4 Insatsens ekonomiska storlek

Land och insats	Bedömning	Insatsstart	Insats-avslut	Belopp i SEK
BiH Court and Prosecutor's office	Mycket bra	2006	2009	22100000
Sydafrika TRC	Ej tillfredsställande	1995	1999	16775000
Guatemala CEH	Mycket bra	1997	1999	8000000
Colombia CNRR	Tillfredsställande	2005	2009	7150000
Liberia TRC	Tillfredsställande	2007	2008	7000000
Colombia ICTJ	Tillfredsställande	2007	2009	6200000
Colombia CCN	Tillfredsställande	1998	2007	5700000
Rwanda ICTR	Ej tillfredsställande	1996	1997	4086538
Peru CVR	Mycket bra	2002	2003	3300000
Peru CMAN	Tillfredsställande	2006	2007	850000

Slutsatser: allmänna aspekter

- Även om försoningsprocesserna äger rum i olika kontexter är beredningarnas innehåll, det vill säga de områden och aspekter som tas upp, relativt likartade.
- Tidpunkt för insats och den ekonomiska storleken på insatsen förefaller inte påverka hur beredningen är gjord. Andra aspekter, som till exempel vilket slags stöd det handlar om verkar påverka beredningen i större utsträckning.

5.2.2 Analys utifrån bedömningskriterierna

En översikt av bedömningar utifrån kriterierna finns i bilaga 4.

Utvecklingsperspektiv: Samtliga aspekter som identifierats som viktiga ur ett utvecklingsperspektiv täcks in enbart i två av beredningarna (BiH Court and Prosecutor's Office och Peru CRV) och det är endast i två fall (BiH Court and Prosecutor's Office och Colombia CNRR) som det reflekteras eller görs en bedömning av hur insatsen eventuellt kan leda till långsiktig utveckling. Sambandet mellan långsiktig utveckling och försoningsprocesser är i övrigt enbart beskrivet i ett par av beredningarna (Liberia TRC och i Peru CMAN).

I samtliga beredningar utom två (Colombia ICTJ och Rwanda ICTR) beskrivs på något sätt kopplingar till långsiktig utveckling, hantering av demokrati- och MR-frågor och/eller att referenser görs till den svenska samarbetsstrategin med landet ifråga. Som nämndes i avsnittet ovan refereras det i samtliga beredningar utom en (Colombia ICTJ) till den svenska samarbetsstrategin med landet eller regionen. Referensen till samarbetsstrategin kan till exempel vara "Stödet är i linje med samarbetsstrategin för Colombia, detta bland annat genom att den understryker betydelsen av

det civila samhällets roll samt att stärka kvinnors roll i fredsfrämjande insatser”.⁹⁸ Referenser görs också till andra styrdokument och analyser.⁹⁹

Demokrati och MR-frågor är starkt kopplade till försoningsinsatser och beskrivningar av hur detta samband ser ut finns med i flera av insatserna (dock ej i Colombia ICTJ, Colombia CNRR, Liberia TRC och i Rwanda ICTR). Ofta är dessa beskrivningar generella som till exempel ”Demokratiseringsprocessen är beroende av en fredlig situation”.¹⁰⁰

Freds- och konfliktanalys: Freds- och konfliktanalyser saknas i samtliga beredningar som har analyserats och det har inte heller funnits någon hänvisning till någon sådan. I fem av beredningarna görs däremot en beskrivning av konflikten i landet ifråga, men utan att situationen analyseras (Guatemala CEH, Liberia TRC, Peru CVR, Peru CMAN och Östtimor CAVR). I två av insatserna görs dock en beskrivning av konflikten eller situationen i landet (BiH *Court and Prosecutor’s Office* och Colombia CCN), men den innehåller inte de element som en freds- och konfliktanalys ska innehålla enligt Sidas *Manual for Conflict Analysis*.¹⁰¹

Risker med insats: I alla beredningar utom en (Sydafrika TRC) görs en beskrivning av riskerna och i fem fall görs också ingående¹⁰² beskrivningar hur riskerna ska hanteras (BiH *Court and Prosecutor’s Office*, Colombia ICTJ, Guatemala CEH, Peru CVR och Peru CMAN).

Risker som tas upp är till exempel brist på folklig förankring, att det saknas politisk vilja att genomföra försoningsprocessen, att det saknas finansiella medel och/eller att det inte finns tillräcklig administrativ kapacitet att genomföra insatserna.¹⁰³

Nationella och lokala initiativ: Samtliga försoningsinsatser, utom en (BiH *Court and Prosecutor’s Office*) bygger på nationella initiativ, ofta tagna av regeringen i landet ifråga. I ett av fallen (Colombia CCN) bygger stödet på ett initiativ från kyrkan och i denna beredning gör Sida en bedömning av betydelsen av initiativet. Bland annat menar Sida att kyrkan är en viktig aktör i sammanhanget då den har ett stort nätverk och erkänns av samtliga parter i konflikten vilket gör att kommissionen har hög legitimitet.¹⁰⁴ En av insatserna (BiH *Court and Prosecutor’s Office*) skiljer sig från de andra i att den helt bygger på ett initiativ från givarna. Ingen diskussion förs om eventuella konsekvenser av detta, men målet är att projektet ska tas över av samarbetslandet.¹⁰⁵

Generellt sett förefaller det som om beredningarna för insatser i länder i Latinamerika (Colombia CCN och CNRR, Guatemala CEH och Peru CVR och CMAN) tar hänsyn till berörda och utsatta parter (se vidare om ”Berörda parter”) i större utsträckning än i andra geografiska områden. I dessa beredningar diskuteras också hur olika delar av befolkningen kan bli mer delaktiga i processen, hur insatserna ska kunna nå en så stor

⁹⁸ Sida Beslut (20051123) Colombia CNRR.

⁹⁹ I Sida Promemoria (19980311) Colombia CCN görs till exempel hänvisningar till att stödet ligger i linje med Sidas handlingsplan för fred, demokrati och MR samt den översyn av MR- och demokratibiståndet till Peru och Colombia som gjordes 1996.

¹⁰⁰ Sida Bedömningspromemoria (19990311) Guatemala CEH, s.4

¹⁰¹ Sida (2006a)

¹⁰² Med ingående menas att riskerna har hanterats, alternativt att det finns en plan för hur detta ska göras.

¹⁰³ Sida Promemoria (19980311) Colombia CCN, Sida Promemoria (20051118) Colombia CCN, Assessment Memo (20061130) Liberia TRC

¹⁰⁴ Sida Promemoria (19980311) Colombia CCN, Sida Promemoria (20051031) Colombia CCN

¹⁰⁵ Sida Bedömningspromemoria (20061103) Bosnien och Hercegovina BiH Court and Prosecutor’s Office

del av befolkningen som möjligt etc. (Colombia CCN, Colombia CNRR, Guatemala CEH, Peru CVR och Peru CMAN).

I övriga fall görs inga beskrivningar av nationella och lokala initiativ eller att särskild hänsyn tagits till sådana, utöver att det omnämns att det är regeringen som har tagit initiativ till process.

Berörda parter: I de beredningar som omnämner hur offer och förövare ska engageras i försoningsprocessen (Colombia CCN, Guatemala CEH, Liberia TRC, Peru CVR och Peru CMAN) görs också en reflektion eller bedömning av betydelsen av detta och hur det kan gå till. I dessa beredningar görs också någon slags analys av hur utsatta gruppers situation hanteras i processen. Ofta är det kvinnors situation som uppmärksammas, men också barn och minoritetsbefolkningar ges i vissa beredningar uppmärksamhet.

I fyra av beredningarna saknas beskrivning av berörda parter och ingen diskussion förs i dessa om hur utsatta grupper ska få komma till tals eller hanteras under en försoningsprocess. Ingen reflektion görs över kvinnors behov i och av försoningsprocessen i dessa beredningar (BiH *Court and Prosecutor's Office*, Colombia ICTJ, Rwanda ICTR och Sydafrika TRC). I en av beredningarna till ett fortsatt stöd påpekas det att det inte görs någon genderanalys, men det står inte hur detta ska hanteras.¹⁰⁶ En av beredningarna innehåller en genderanalys där det bland annat görs en analys av hur projektet förväntas påverka kvinnors sociala roll i samhället. I bedömningspromemorian för denna insats finns det också en rubrik som heter "genderanalys".¹⁰⁷

Hur lokal förankring ska ske beskrivs i tre beredningar (Colombia CCN, Guatemala CEH och Peru CMAN). Det handlar om hur projekten ska nå ut till befolkningen i otillgängliga områden och att resultat från kommissioner ska redovisas på flera språk för att göras mer tillgängliga för minoritetsgrupper. Enligt beredningen av Peru CMAN är den folkliga förankringen och informationen till berörda parter viktig för att undvika missförstånd och för högt ställda förväntningar på försoningsprocessen.¹⁰⁸

Kompletterande och koordinerande insatser: I de flesta fall omnämns kompletterande insatser och hur koordinering ska ske med dessa (saknas emellertid i Liberia TRC, Peru CVR, Rwanda ICTR och Sydafrika TRC). I flera fall handlar det om att ett nytt projekt utgör fortsättning eller komplettering av tidigare insatser, som i vissa fall fått stöd från Sida.¹⁰⁸ I en beredning påpekas till exempel att insatsen är en samordning med genomförandet av den nationella planen för gottgörelse och att fler organisationer och myndigheter på olika sätt är involverade i den övergripande försoningsprocessen.¹⁰⁷ Vikten av koordinering påpekas också i en annan av Sidas beredningar där samordning och att ta tillvara information som inhämtats vid tidigare insatser anses vara av stor betydelse för att undvika dubbleringar och extraarbete.¹⁰⁹

Kordinering med andra givare: Vilka de andra givarna är till insatsen beskrivs i samtliga fall utom två (Liberia TRC och Peru CVR). Hur koordinering ska ske, om det ska ske

¹⁰⁶ Sida Promemoria (20011123) Colombia CCN

¹⁰⁷ Sida Bedömningspromemoria (20061124) Peru CMAN

¹⁰⁸ Se till exempel Sida Promemoria (20020620) Östtimor CAVR om stödet till CAVR i Östtimor som föregicks av ett stöd till Uppsala Universitet

¹⁰⁹ Sida Besluts-PM (19979616) Guatemala CEH

med *basket fund* etc. beskrivs och bedöms i fem av beredningarna (BiH *Court and Prosecutor's Office*, Guatemala CEH, Liberia TRC, Peru CVR och Östtimor CAVR). I en av beredningarna har Sida varit den drivande aktören för givarsamordning och bland annat varit med och tagit fram en givargemensam strategi för hur samarbetet ska bedrivas.¹¹⁰

Tid och timing: En bedömning av om insatsen ligger rätt i tiden görs i fyra av beredningarna (BiH *Court and Prosecutor's Office*, Colombia ICTJ, Guatemala CEH och Sydafrika TRC), medan en diskussion om insatsens varaktighet omnämns i samtliga insatser. Mer eller mindre utförliga beskrivningar och reflektioner görs runt förlängning i alla insatser utom en (Sydafrika TRC). I en av beredningarna påpekas till exempel att "försoningsprocesser behöver få ta tid och involvera alla berörda parter",¹¹¹ och att det är en långsiktig politisk process.

Kompensation: I en av beredningarna (Peru CVR) görs en beskrivning och en bedömning av förmågan att följa upp rekommendationer från sannings- och/eller försoningskommissioner och i ett fall (Liberia TRC) förs en diskussion runt vikten av att rekommendationerna följs upp. Det är oklart hur detta ska genomföras, men det står att när det blir aktuellt för uppföljning av rekommendationerna kommer Sverige att ha en ny samarbetsstrategi och i denna bör hänsyn ha tagits till nödvändiga åtgärder¹¹². I övriga beredningar beskrivs inte hur rekommendationer eller resultat från sannings- och/eller försoningskommissioner ska hanteras (det nämns dock indirekt i två beredningar, i Colombia CCN och i Guatemala CEH).

Uppföljning: I sex av beredningarna finns olika former av uppföljning angivna i beredningen (BiH *Court and Prosecutor's Office*, Colombia CCN, Liberia TRC, Peru CVR, Peru CMAN och Sydafrika TRC), men vad uppföljningen ska innehålla är enbart specificerat i två av beredningarna (BiH *Court and Prosecutor's Office* och Liberia TRC).

¹¹⁰ Sida Bedömningspromemoria (20061103) Bosnien och Hercegovina BiH *Court and Prosecutor's Office*

¹¹¹ Assessment Memo (20061130) Liberia TRC, s. 3

¹¹² Assessment Memo (20061130) Liberia TRC

Slutsatser: bedömningskriterier

- En tydlig koppling mellan försoningsprocessen och demokrati- och MR-frågor görs i samtliga beredningar. Kopplingar till långsiktigt utvecklings-samarbete görs däremot inte i någon större utsträckning.
- Freds- och konfliktanalyser gjorda efter Sidas riktlinjer¹¹³ saknas i samtliga beredningar.
- Beskrivning av risker och reflektion över hur de ska hanteras omnämns i samtliga beredningar. Hur ingående hanteringen av riskerna beskrivs varierar.
- Staten, eller någon annan nationell aktör, beskrivs ofta som genomförare av försoningsprocesser, insatsen bygger på nationella initiativ, men reflektion och bedömningar av initiativen saknas.
- Hur berörda parter ska engageras i försoningsprocesser får stort utrymme i beredningsprocesserna för insatser i Latinamerika. I övrigt saknas bedömningar av hur berörda parter ska engageras i en försoningsprocess. Gender-analys saknas i flertalet beredningar.
- Huruvida koordinering och komplettering med andra insatser samt koordinering med andra aktörer omnämns i beredningarna varierar.
- Beskrivning av tid och timing görs på något sätt i samtliga beredningar.
- Beskrivning av hur uppföljning av insatsen ska ske saknas i fem beredningar.

5.3 Slutsatser och rekommendationer i Sidas uppföljningar

För försoningsinsatser skrivs någon form av rapport om resultatet av processen. Det kan till exempel röra sig om en rapport från en sannings- och försoningskommission. För Guatemala CEH skrevs exempelvis rapporten *Guatemala Memory of Silence – Report of the Commission for Historical Clarification, Conclusions and recommendations*¹¹⁴ där resultatet av kommissionens arbete presenteras. Det är inte denna, eller liknande, rapporter som har analyserats här. Här är det framför allt Sidas interna uppföljningar av hur insatsen har genomförts som är av intresse.

Hur, och om, uppföljning sker ser olika ut för insatserna. En uppdelning i fem kategorier kan göras av uppföljningarna (se också tabell 6):

- 1 Slutrapporter¹¹⁵ (fem stycken)
- 2 Slutkommentarer (två stycken)
- 3 Utvärdering gjord av utsända (två stycken)
- 4 Utvärdering av Sidas stöd genom en multilateral organisation (en)

¹¹³ Sida (2006) *Manual for conflict analysis*

¹¹⁴ CEH Commission Report (1999) Guatemala CEH

¹¹⁵ Så kallade *Completion Memos*

Tabell 5 Översikt av uppföljningar

Land	Namn på insats	År	Sida-uppföljning
Bosnien och Hercegovina	<i>Support to the court and prosecutors office</i>	2006-2007	Saknas, oklart om det finns någon uppföljning gjord av Sida.
Colombia	CCN	1997-2007	Tre slutrapporter från de olika delarna av stödet ¹¹⁶
	CNRR	2005-2006	Slutrapport för en del av stödet ¹¹⁷
	ICTJ	2007-2008	Slutrapport för en del av stödet ¹¹⁸
Guatemala	CEH	1997-1999	Slutrapport och projektsluts-kommentar ¹¹⁹
Liberia	TRC	2007-2008	<i>Assessment of Sida support through UNDP</i> ¹²⁰
Rwanda	ICTR	1996- 1998	Slutkommentarer samt en utvärdering gjord av utsända ¹²¹
Peru	CVR	2002-2003	Saknas
	CMAN	2006	Saknas
Sydafrika	TRC	1995- 2000	Slutkommentarer, utvärdering gjord av utsända och rapport ¹²²
Östtimor	CAVR	2001-2005	Saknas

5.3.1 Sammanställning av slutsatser i uppföljningar

De slutsatser som har dragits i uppföljningarna är knapphändiga och i de flesta fall specifika för försoningsprocessen ifråga. Följande mer allmänna slutsatser dras dock:

Stöd till försoningsprocesser är viktiga för en fredlig utveckling: Samtliga uppföljningar drar slutsatsen att insatsen har varit viktig för en fredlig utveckling i landet i fråga, men det påpekas också att det finns stora svårigheter i att mäta resultat, särskilt ur ett kortsiktigt perspektiv.¹²³

Bristande kompetens: Det förefaller som kunskap och erfarenhet har saknats bland dem som genomför insatsen, vilket har gett konsekvenser i effektiviteten och kvaliteten i

¹¹⁶ Sida Slutrapport (20041102) Colombia CCN, Sida Slutrapport (20060912) Colombia CCN, Sida Slutrapport (20081124) Colombia

¹¹⁷ Sida Slutrapport (20061206) Colombia CNRR

¹¹⁸ Sida Slutrapport (20081119) Colombia ICTJ

¹¹⁹ Sida Slutrapport (20010329) Guatemala CEH, Sida Projektslutskommentar (20020702) Guatemala CEH

¹²⁰ Sida Evaluation (200808) Liberia TRC. En del av denna utvärdering handlar specifikt om stödet till TRC i Liberia

¹²¹ Skarp Utvärdering (odaterad) Rwanda ICTR

¹²² Sida Slutkommentar (20021220) Sydafrika TRC, RPS Rapport (19970917) Sydafrika TRC, Kjellberg Final Report (20020926) Sydafrika TRC, Sida Slutrapport (20081119) Colombia ICTJ, Sida Slutrapport (20061206) Colombia CNRR

¹²³ Sida Slutkommentar (20021220) Sydafrika TRC, RPS Rapport (19970917) Sydafrika TRC, Kjellberg Final Report (20020926) Sydafrika TRC, Sida Slutrapport (20041102) Colombia CCN; Skarp Utvärdering (odaterad) Rwanda ICTR, Sida Evaluation (200808) Liberia TRC

genomförandet av insatsen, samt att det kan finnas brister i rapporteringen från försoningsprocessen.¹²⁴

För höga förväntningar: Bristande information om hur försoningsprocessen har gått till har lett till för höga förväntningar på insatsen bland offer. Detta har resulterat i att förtroendet för processen har minskat.¹²⁵

Problem med ledarskap: Bristande ledarskap och brist på uttalad målsättning har lett till ineffektivitet, bland annat på grund av dålig koordinering inom försoningsprocessen.¹²⁶

Byråkratiska hinder: För mycket byråkrati har medfört att processerna har tagit längre tid än nödvändigt.¹²⁶

Partiskhet: För det mesta är processerna öppna och transparenta, men det finns tendenser till partiskhet, att en berörd grupp får mer uppmärksamhet i en försoningsprocess än en annan. Enligt rapporter fick till exempel enbart brott som begåtts mot tutsier uppmärksamhet i ICTR¹²⁷ och i Sydafrika gavs en grupp av befolkningen mer utrymme än andra.¹²⁸ Detta har medfört att förtroendet för processerna har minskat.

5.3.2 Rekommendationer i uppföljningar

Uppföljningarna innehåller inga rekommendationer. I en av utvärderingarna som har gjorts av en utsänd finns dock "tips till min efterträdare" som innehåller praktiska rekommendationer till efterträdaren.¹²⁹

5.3.3 Hänvisningar till uppföljningar

Hänvisningar till uppföljningar saknas i beredningarna. I vissa finns dock hänvisningar till rapporter,¹³⁰ men referenserna är inte tydliga och det är oklart hur lärdomar från dessa rapporter har använts. I två av slutrapporterna (som är slutrapporter för utbetalningar) görs hänvisningar till att slutrapporterna ligger till grund för kommande beslut om insatser; beslut är redan fattade vid de tillfällen som slutrapporten är daterad. I bedömningspromemoriorna görs heller inga hänvisningar till slutrapporterna.¹³¹

Trots att inga hänvisningar görs till tidigare uppföljningar eller utvärderingar tas risker och riskhantering upp i samtliga beredningar utom i en (Sydafrika TRC).

¹²⁴ Eriksson Rapport (19970917) Sydafrika TRC, Kjellberg Final Report (20020926) Sydafrika TRC

¹²⁵ Eriksson Rapport (19970917) Sydafrika TRC

¹²⁶ Sida Slutkommentar (20021220) Sydafrika TRC

¹²⁷ Skarp Utvärdering (odaterad) Rwanda ICTR, s. 13

¹²⁸ Kjellberg Final Report (20020926) Sydafrika TRC, s. 5

¹²⁹ Skarp Utvärdering (odaterad) Rwanda ICTR, s. 18

¹³⁰ Se till exempel Sida Promemoria (19970616) Guatemala CEH; Sida Promemoria (19960216) Sydafrika TRC

¹³¹ Sida Slutrapport (20041102) Colombia CCN, Sida Slutrapport (20060912) Colombia CCN

Slutsatser: uppföljningar

- Tillgänglig dokumentation om uppföljningar saknas i många fall.
- I tillgänglig dokumentation går det inte att utläsa om, och hur, uppföljningarna har använts. När en insats förlängs saknas det referenser till tidigare gjorda uppföljningar under insatsen.
- Tillgänglig dokumentation visar att insatserna har varit viktiga för en fredlig utveckling, men också att förbättringsområden finns. Till exempel har bristande kompetens, dåligt ledarskap och byråkratiska hinder i vissa fall försvårat genomförandet av insatserna.
- Hänvisningar till uppföljningar gjorda i andra länder finns inte.
- Det framgår inte hur identifiering av risker går till.

6 Sammanfattande slutsatser och rekommendationer

I detta kapitel presenteras, utifrån utvärderingsfrågorna, en sammanfattning av slutsatserna i analyskapitlet. Dessutom presenteras generella rekommendationer om hur insatsberedning kan genomföras för att öka möjligheten för ett relevant och effektivt stöd till försoningsprocesser.

6.1 Sammanfattande slutsatser

Utvärderingsfråga 1: Följer Sidas insatsberedningar avseende rättsskipning i samband med försoningsprocesser svensk och internationell standard?

I Sidas beredning av stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser görs i de flesta fall ingen bedömning av de områden som identifierats som viktiga för ett effektivt genomförande av försoningsprocesser i enlighet med den standard som utvärderingen konstruerat (se kapitel 4). Där svenska riktlinjer finns, till exempel gällande freds- och konfliktanalyser, saknas de i beredningen av insatser. I flertalet insatsbedömningar saknas även information om koordinering med andra insatser och andra aktörer.

Generellt är beredningarna beskrivande snarare än reflekterande vilket medför att bedömningar inte görs av till exempel hur berörda parter påverkas av försoningsprocessen. Eftersom det rör sig om insatser i konfliktkänsliga situationer är det av stor betydelse att bedömningar görs, bland annat för att undvika att situationen förvärras eller drar ut på tiden.

Någon slutsats om hur effektivt det svenska stödet till rättsskipning i samband med enskilda försoningsprocesser är kan inte dras i denna utvärdering. Stödet kan vara effektivt trots brister i insatsberedning.

Utvärderingsfråga 2: Vilka slutsatser och rekommendationer ges i gjorda uppföljningar av det svenska stödet till rättsskipning i samband med försoningsprocesser?

Tillgänglig dokumentation om uppföljningar av Sidas stöd till rättsskipning i samband med försoningsprocesser finns inte alltid i Sidas arkiv. Det gör att det inte går att utläsa om uppföljningar har gjorts. Hänvisningar till uppföljningar saknas i insatsberedningarna.

Sammanställning av slutsatser dragna i uppföljningar (se kapitel 5.3) visar att försoningsprocesser utgör en viktig komponent i fredsarbete, men också att det finns faktorer som försvårar arbetet som till exempel byråkratiska hinder och brist på kompetens.

6.2 Rekommendationer

En rekommendation till Sida är att i beredningar av insatser ta hänsyn till standard som utvärderingen, genom en sammanställning av svenska och internationella aktörers dokument, identifierat vara av betydelse för ett effektivt genomförande av rättskipning i samband med försoningsprocesser.

Uppföljningar utgör en viktig källa till information om fördelar och risker i samband med stöd till försoningsprocesser. För att dra lärdom av dessa är det av betydelse att uppföljningar genomförs samt att de dokumenteras och arkiveras på ett samlat sätt. När insatser bereds bör hänsyn tas (och hänvisningar göras) till lärdomar gjorda i uppföljningar av tidigare genomförda insatser.

Då det kan hända att dokument inte alltid arkiverats på Sida kan beslutsunderlaget vara mer omfattande än de dokument som SADEV granskat. Om så är fallet saknas hänvisningar till dokument. Beslut kan också bygga på information som inte finns nedtecknad, på muntliga presentationer och liknande. En generell rekommendation till Sida är därför att se över rutinerna för arkivering samt att se till att dessa efterlevs. Mycket information sprids muntligt, men det är ändå av stor vikt att väsentlig information nedtecknas, bland annat för att öka möjligheterna att kunna följa upp och utvärdera en insats, samt för att förbättra det institutionella minnet och lärandet på Sida.

Sammanfattning av rekommendationer:

- Använd identifierade standard för en mer effektiv insatsberedning
- Gör uppföljningar och utvärderingar av insatser
- Förbättra arkiveringsrutinerna på Sida

Referenser

Generellt

- Anderlini, Sanam Naraghi; Camille Pampell Conaway och Lisa Kays (2007) "Transitional Justice and Reconciliation" i *Inclusive Security, Sustainable peace: A toolkit for advocacy and action 2004* (up date 2007).
- Brounéus, Karen (2003) *Reconciliation – Theory and Practice for Development Cooperation*. Sida, Stockholm.
- Chatail, Vincent (2009) *Post-Conflict Peacebuilding – A Lexicon*. Oxford University Press, Oxford.
- Cochrane, Feregal (2008) *Ending Wars – war and conflict in the modern world*. Polity Press, UK.
- De Greiff, Pablo (2009) "Addressing the past: reparations for gross human rights abuses" I Hurwitz, Anne (red.) (2009) *Civil War and the Rule of Law – Security, Development and Human Rights*. A project of the International Peace Academy, Lynne Rienner Publishers, London.
- Elster, Jon (2004) *Closing the Books, transitional justice in a historical perspective*. Columbia University, Cambridge University Press, USA.
- Evaldsson, Anna-Karin (2007) *Grass-roots reconciliation in South Africa*. Doctoral Dissertation, School of Global Studies, Peace and Development Studies Göteborg University.
- Hazan, Pierre (2009) "Reconciliation" i Chatail, Vincent (2009) *Post-Conflict Peacebuilding – A Lexicon*. Oxford University Press, Oxford.
- Hurwitz, Anne (red.) (2009) *Civil War and the Rule of Law – Security, Development and Human Rights*. A project of the International Peace Academy, Lynne Rienner Publishers, London.
- ICTJ <http://www.ictj.org/en/index.html>
- ICTJ (20100128), <http://ictj.org/en/tj/#1>
- ICTJ (20100223) <http://ictj.org/en/tj/>
- ICTJ (20100319) <http://www.ictj.org/en/partners/partners/index.html>
- IDEA (2003) *Reconciliation After a Violent Conflict – A Handbook*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm.
- Kritz, Niel J (1995) *Transitional justice : how emerging democracies reckon with former regimes. General considerations*. World Bank, United States Institute of Peace Press Washington, D.C.
- La Rosa, Anne-Marie och Xavier Phillippe (2009) "Transitional Justice" i Chatail, Vincent (2009) *Post-Conflict Peacebuilding – A Lexicon*. Oxford University Press, Oxford
- OECD/DAC (2002) *Evaluating development co-operation – summary of key norms and standards*.
- Mani, Rama (2002) *Beyond Retribution. Seeking justice in the shadows of war*. Policy Press and Blackwell, Cambridge.

- Regeringen (20100515) <http://www.regeringen.se/sb/d/10428/nocache/true/dictionary/false>
- Regeringen (20100401) <http://www.sweden.gov.se/sb/d/10431>
- Regeringen (20100215) Olika länder – Olika kategorier
<http://www.regeringen.se/sb/d/10428/a/100911>
- Regeringens Skrivelse 2007/08:89 *Sveriges politik för global utveckling: globala utmaningar – vårt ansvar*
- Regeringens skrivelse 2007/08:109 *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*
- Regeringens skrivelse 2007/08:51 *Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.*
- Regeringens skrivelse 2008/09:11 *Frihet från Förtyck – skrivelse om Sveriges demokratibistånd.*
- Regeringens Prop.2009/10:1 *Utgiftsområde 7 Internationellt utvecklingsamarbete*
- Regeringens Prop.2008/09:1 *Utgiftsområde 7 Internationellt utvecklingsamarbete*
- Regeringsbeslut (20100119) UF2009/33076
- Sida (1997) *Rättvisa och fred – Sidas program för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Sida, Stockholm.*
- Sida (2002) *Legal Sector. Division for Democratic Governance Sida, Stockholm.*
- Sida (2003) *Sida at work – A guide to Principles, Procedures and Working Methods. Sida, Stockholm.*
- Sida (2004) *Perspektiv på Fattigdom. Sida, Stockholm.*
- Sida (2005a) *Promoting peace and security through development cooperation. Sida, Stockholm.*
- Sida (2005b) *Så arbetar Sida – en vägledning för principer, procedurer och arbetsmetoder. Sida, Stockholm.*
- Sida (2006) *Manual for conflict analysis. Sida, Stockholm.*
- Sida (2010) *Beslutsförberedande kommitténs årsrapport för 2009, Promemoria 20100309 Avdelningen för Verksamhetsstyrning/Team kvalitet*
- Sida (20100128) *Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet för att bekämpa fattigdom. <http://www.sida.se/Svenska/Om-oss/Sa-arbetar-vi/Viktiga-omraden-for-utveckling/Demokrati-manskliga-rattigheter-och-jamstalldhet/>*
- Sida Regelverksbeslut (20081219) *Insatsregeln. Regelverksbeslut 2008-006392, Sida Stockholm.*
- UN (1948) *the Universal Declaration of Human Rights. General Assembly resolution 217 A, adopted 10 December 1948.*
- UN-OHCHR (2006a) *Rule-of-Law tools for post-conflict states, truth commissions. United Nations, New York och Geneve.*
- UN Security Council S/RES/1325 *Resolution 1325 Adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000*
- UN Security Council S/2004/616 *The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies. Report of Secretary-General 23 August 2004.*
- UN General Assembly A/RES/60/147 *Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law. Resolution adopted by the General Assembly 21 March 2006.*
- United States Institute for Peace (20100223) <http://www.usip.org/resources-tools/latest?page=3&filter1=%2A%2AALL%2A%2A&filter0=%2A%2AALL%2A%2A&filter2=2222&filter3=%2A%2AALL%2A%2A&filter4=>

Utrikesdepartementet (1997) *Handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995*. Informationsmaterial, Utrikesdepartementet Stockholm.

Sidas insatsdokumentation, i kronologisk ordning efter land och insats

Bosnien och Hercegovina *Court and Prosecutor's Office*

- Sida Bedömningspromemoria (20061103) *BiH Court and Prosecutor's Office. Assessment memo for Support to the Court and Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina*. Sida, diarienummer 2006-00930.
- Sida Decision on Contribution (20061213) *BiH Court and Prosecutor's Office. Support to the Court and Prosecutor's Office, Bosnia and Herzegovina*. Sida, diarienummer 2006-00930.
- Sida Decision on Contribution (20070920) *BiH Court and Prosecutor's Office. Additional Support to the Court and Prosecutor's Office, Bosnia and Herzegovina*. Sida, diarienummer 2006-00930.
- Sida amendment to decision (20070820) *BiH Court and Prosecutor's Office Additional funds to the State Court of BiH*. Sida diarienummer 2006-00930
- Sida Assessment Memo (20080604) *BiH Court and Prosecutor's Office. Funding of the assessment of the transition of the Registry and international donor support to the State Court in Bosnia and Herzegovina*.
- Sida Decision on Contribution (20080612) *BiH Court and Prosecutor's Office Additional Support to the Court and Prosecutor's Office in Bosnia and Herzegovina to fund the evaluation of the Transition Strategy of the Registry*. Sida, diarienummer 2006-00930
- ICLS (2008) *Final report of International Criminal Law Services (ICLS) experts on the sustainable transition of the registry and international donor support to the court of Bosnia and Herzegovina and the prosecutor's office of Bosnia and Herzegovina in 2009*. ICLS, The Hague, the Netherlands.

Colombia CCN

- Sida Promemoria (19980311) Colombia CCN. *Stöd till den nationella försoningskommissionen i Colombia 1998*.
- Sida Beslut (19980311) Colombia CCN. *Stöd till Nationella Försoningskommissionen i Colombia*.
- Sida Bedömningspromemoria (20000924) Colombia CCN. *Fortsatt stöd till Kommissionen för nationell försoning i Colombia, Comisión de Conciliación Nacional (CCN) för kalenderåret 2000*. Sida diarienummer RELA 2000-1796
- Sida Decision on Contribution (20001009) Colombia CCN. *Contribution to: Comisión de Conciliación Nacional, Colombia*. Sida diarienummer 2000-1796.
- Sida Promemoria (20011123) *Stöd till försoningskommissionen i Colombia november 2001-oktober 2002*. Sida diarienummer 2000-1796.
- Sida Decision – Contribution (20011127) Colombia CCN. *Contribution to: National Reconciliation Commission, Colombia*. Sida diarienummer 2000-1796.
- Sida Slutrapport (20041102) Colombia CCN *Slutrapport för stöd till försoningskommittén i Colombia perioden 2000-2002*. Diarienummer 2000-1796/140
- Sida Bedömningspromemoria (20051031) Colombia CCN. *Support to the National Conciliation Commission, Colombia for the period from November 1, 2005 to December 31, 2007*.

- Sida Decision on Contribution (20051118) Colombia CCN. *Contribution to: National Conciliation Commission, Colombia 2005-2007*. Sida diarienummer 2005-4369.
- Sida Sluttrapport (20060912) Colombia CCN *Completion memo support to the national conciliation commission period November 2002- June 2005*. Diarienummer RELA 2003-479
- Sida Sluttrapport (20081124) *Completion Memo support to the National Conciliation Commission period November 2005 – December 2007*.

Colombia CNRR

- Sida Promemoria (20051115) *Support to Patricia Buriticá and Ana Teresa Bernal as Commissioners in the National Commission for Reparation and Reconciliation – Colombia*
- Sida Decision on Contribution (20051123) *Support to two commissioners in the National Commission for Reconciliation and Reparation in Colombia for a period of 10 months, 2005-2006 (20051123)*.
- Sida Sluttrapport (20061206) *Completion Memo Support to two commissioners in the National Commission for Reconciliation and Reparation in Colombia for a period of 10 months, 2005-2006*
- Sida Promemoria (20080514) Colombia CNRR. *Support to CNRR for the project “Strengthening CNRR regional strategy for the victim’s assistance and the participation of civil society and victim’s commissioners*.
- Sida Decision on Contribution (20080527) Colombia CNRR *Contribution to: CNRR for the project “Strengthening CNRR regional strategy for the victim’s assistance and the participation of civil society and victim’s commissioners*. Sida diarienummer RELA 2008-002881.

Colombia ICTJ

- Sida Promemoria (20070425) Colombia ICTJ. *Support to ICTJ for the technical assistance to the Justice and Peace Unit in the Attorney’s General’s Office in the issue of victim’s participation in peace and justice processes*.
- Sida Decision on Contribution (20070424) Colombia ICTJ. *Contribution to: Support to ICTJ for the technical assistance to the Justice and Peace Unit in the Attorney’s General’s Office in the issue of victim’s participation in peace and justice processes, through UNDP’s Office in Colombia*. Sida diarienummer RELA 2007-002133.
- Sida Promemoria (20080218) Colombia ICTJ. *Support to ICTJ for the project “Support of national institutions involved in the application of Law 972 of 2005 in order to promote greater respect for victim’s rights”*.
- Sida Decision on Contribution (20080218) Colombia ICTJ. *Contribution to: ICTJ for the project “Support of national institutions involved in the application of Law 972 of 2005 in order to promote greater respect for victim’s rights”*.
- Sida Sluttrapport (20081119) Colombia ICTJ *Completion Memo for the support to ICTJ for the technical assistance to the Justice and Peace Unit in the Attorney General’s Office in the issue of victim’s participation in peace and justice processes – Contribution 61000881, during the period April 2007 to December 2007*.

Guatemala CEH

- Sida Besluts-PM (19970616) Guatemala CEH *Stöd till sanningskommissionen i Guatemala*. Sida.
- Sida Beslut (19970716) Guatemala CEH *Stöd till sanningskommissionen i Guatemala*. Sida diarienummer RELA-1997-00116.
- Sida Bedömningspromemoria (19990311) Guatemala CEH SAKNAR TITEL.
- Sida Beslut om Insatsstöd (19990311) Guatemala CEH *Sanningskommissionens-CEHs rapport genom UNOPS*. Sida diarienummer 1997-116.
- CEH Commission Report (1999) *Guatemala Memory of Silence – Report of the Commission for Historical Clarification, Conclusions and recommendations (20100523 <http://shr.aaas.org/guatemala/ceh/report/english/toc.html>)*
- Sida Slutrapport (20010329) Guatemala CEH *Slutrapport Insats 61000047 UNOPS-CEH Seguimiento GUA/97/R71* Sida diarienummer RELA 1997-116
- Sida Projektslutskommentar (20020702) Guatemala CEH *Stöd till försoningskommissionen i Guatemala*. Sida diarienummer RELA 1997-116

Liberia TRC

- Sida Decision on Contribution (20071213) Liberia TRC. *Contribution to: Truth and Reconciliation Commission in Liberia*. Sida diarienummer 2007-002596.
- Sida Assessment memo (20071130) Liberia TRC. *Truth and Reconciliation Commission in Liberia*.
- Sida Evaluation (200808) *Liberia TRC Evaluation of the UNDP in Liberia*, Assessment of Sida support through UNDP to Liberia Recovery and Rehabilitation. Hans Eriksson, Tupo.

Peru CVR

- Sida Bedömningspromemoria (20011217) Peru CVR *Stöd till den peruanska sannings- och försoningskommissionen*. Sida diarienummer 2001-4737.
- Sida Beslut om Insats (20020108) Peru CVR *Insatsstöd till Sannings- och försoningskommissionen i Peru*. Sida diarienummer 2001-4737.
- Sida Bedömningspromemoria (20030113) Peru CVR *Stöd till slutfasen av den peruanska sannings- och försoningskommissionens arbete, 2003*. Sida diarienummer 2001-4737.
- Sida Beslut (200301?) Peru CVR *Stöd till den peruanska sannings- och försoningskommissionens avslutande fas under 2003*. Sida diarienummer 2001-4737.

Peru CMAN

- Sida Bedömningspromemoria (20061124) Peru CMAN *Stärkandet av den peruanska statens politik och agerande för att främja fred, gottgörelse och nationell försoning – CMAN, via UNDP under 2006-2007*. Sida diarienummer 2006-001260.
- Sida Decision on Contribution (20061206) *Peru CMAN UNDP-CMAN "Comisión Multisectoral de Alto Nivel del Seguimiento de las Acciones y Políticas del Estado en los Ambitos de la Paz, Reparación Colectiva y Reconciliación Nacional", Peru 2006-2007*. Sida diarienummer 2006-001260.

Rwanda ICTR

- Sida Promemoria (19960506) Rwanda ICTR. *Brottsutredare till Rwandatribunalen*. Sida diarienummer SEKA-1996-0363.
- Sida Beslut (19960507) Rwanda ICTR. *Brottsutredare till Rwandatribunalen, Kigali 1996*. Sida diarienummer SEKA-1996-0363.
- Sida Beslut (19970523) Rwanda ICTR. *Fortsatt stöd till Rwandatribunalen i Kigali*. Sida diarienummer SEKA-1997-0238.
- Sida Beslut (19970613) Rwanda ICTR. *Tilläggsbeslut rörande den Svenske Brottsutredare Christer Skarp vid Rwandatribunalen, Kigali 1997*. Sida diarienummer SEKA-1997-0238.
- Skarp Christer, Utvärdering (odaterad) Rwanda ICTR *Utvärdering av arbetet som utredare och analytiker för den internationella brottstribunalen för Rwanda, under tiden 15 juni 1996 – 17 april 1998*. Krkom Christer Skarp, Polismyndigheten i Skåne.

Sydafrika TRC

- Sida Promemoria (19960216) Sydafrika TRC *Ansökan från Truth and Reconciliation Commission i Sydafrika*. Sida diarienummer DESO-1996-0017.
- Sida Beslut (19960221) Sydafrika TRC. *Ansökan från Truth and Reconciliation Commission*. Sida diarienummer DESO-1996-0017.
- Sida Promemoria (19960701) Sydafrika TRC *Brottsutredare till Sydafrikas sannings- och försoningskommission*. Sida diarienummer DESO-19960701.
- Sida Beslut (19960702) Sydafrika TRC, *Brottsutredare till Sydafrikas Sannings- och Försoningskommission*. Sida diarienummer DESO-1996-247.
- Sida Uppdragsbeskrivning (19960524) Sydafrika TRC *Uppdragsbeskrivning brottsutredare till Sydafrikas sannings- och försoningskommission*.
- Sida memo (19970605) Sydafrika TRC *Ansökan från Sydafrikas Truth and Reconciliation Commission, TRC, om stöd till amnestiprocess*. Sida.
- Sida Beslut (19970611) Sydafrika TRC titel saknas. Sida diarienummer DESO-2006-0349
- Eriksson Lars, Rapport (19970917) Report concerning the participation of Swedish investigators in the truth and reconciliation commission in South Africa. Lars Eriksson, Rikspolisstyrelsen.
- Sida Beslut om Insatsstöd (19971217) *Förlängt uppdrag för svenska brottsutredare i Sydafrikas Sannings- och försoningskommission (TRC) 1998*
- Sida Beslut om Insats (19980630) Sydafrika TRC *Insatsstöd till förlängt uppdrag för svensk brottsutredare i Sydafrikas sannings-och försoningskommission (TRC), 1998/99*. Sida diarienummer DESO-1996-0247.
- Kjellberg, Jan-åke, Final report (20020926) Sydafrika TRC Final report concerning the participation of Swedish investigators in the truth and reconciliation commission in South Africa. Jan-Åke Kjellberg, Skövde.
- Sida Slutkommentar (20021220) Sydafrika TRC *Slutkommentar insats: Svenska brottsutredare till den sydafrikanska Sannings- och försoningskommissionen (TRC – Truth and Reconciliation Commission)*. Sida diarienummer: 1996-0247

Östtimor CAVR

Sida Promemoria (20020620) *Förslag till beredning av stöd till försoningskommissionen i Östtimor*. Sida diarienummer 2002-0697.

Sida Bedömningspromemoria (20030311) *Östtimor CAVR Stöd till försoningskommissionen i Östtimor*. Sida diarienummer 2002-0697.

Sida Beslut om Insats (20020320) *Östtimor CAVR Finansiering av internationella rådgivare och experter till sannings- och försoningskommissionen i Östtimor*. Sida diarienummer 2002-0697.

Beslut om Insats (20040524) *Östtimor CAVR Additional support to the Commission of Truth and Reconciliation, CAVR, in East Timor*. Sida diarienummer 2002-0697.

Informanter:

Bland annat har samtal förts med följande personer i samband med utvärderingen.

Begoña Birath-Barrientos	Handläggare, Guatemala Sida Stockholm
Malin Ericsson	Program manager cooperation empowerment, Offentlig förvaltning, Rwanda
Thomas Kjellsson	Demokrati och jämställdhet Afganistan Senior manager Sydafrika och Rwanda
Kerstin Lindberg	Utvecklingsanalytiker Filippinerna, Nordkorea och Östtimor. Sida Stockholm
Urban Sjöström	Polciyspecialist mänsklig säkerhet, fredsbyggande, transitionell rättsvisa och säkerhetssystem reform. Liberia
Richard Zajac-Sannerholm	Folke Bernadotteakademin

Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris

Bedömningskriterier	Frågor
<i>I vilken mån görs en bedömning av försoningsprocessen i förhållande till ett utvecklingsperspektiv?</i>	<p>Finns det någon diskussion runt kopplingen mellan insats och långsiktig utveckling?</p> <p>Hur hanteras konfliktkänslighet i insats? (se också nedan freds- och konfliktanalys, risker med insats etc.).</p> <p>Hur hanteras demokrati och mr-frågor i insatsen</p> <p>Finns det referenser till samarbetsstrategi? Hur ser de i så fall ut?</p>
<i>I vilken mån görs det en freds- och konfliktanalys?</i>	<p>Görs det någon freds- och konfliktanalys? Vad ingår i så fall i analysen?</p> <p>Om det inte görs någon analys, finns det hänvisning till sådan (till samarbetsstrategi etc.)?</p>
<i>I vilken mån görs en riskbedömning i samband med insats?</i>	<p>Finns risker omnämnda i bedömning? Hur hanteras dessa?</p>
<i>I vilken mån tas det hänsyn nationella och lokala initiativ?</i>	<p>Tas nationella och lokala initiativ upp i insatsberedningen?</p> <p>Vilken hänsyn har i så fall tagits till sådana initiativ?</p>
<i>I vilken mån säkerställs det att alla berörda parter är delaktiga i processen?</i>	<p>Hur engageras berörda parter i processen? (offer och förövare)</p> <p>Omnämns utsatta grupper och hur hanteras i så fall dessa: Görs det någon genderanalys? Har kvinnor, barn etc. blivit extra utsatta under konflikten?</p> <p>Lokal förankring?</p>
<i>I vilken mån sker koordinering och komplettering med andra försoningsinsatser?</i>	<p>Hur går val av insats till? Finns det motivering i insatsbedömningen?</p> <p>Sker koordinering med andra insatser? Hur sker i så fall koordineringen?</p>
<i>I vilken mån sker koordinering och samarbete med andra aktörer?</i>	<p>Finns det samarbete med andra givare?</p> <p>Om det finns ett samarbete, hur sker koordinering med andra givare?</p>
<i>I vilken mån bedöms tid och timing för insats?</i>	<p>Finns bedömning om insats ligger rätt i tiden?</p> <p>Finns det någon diskussion om insatsens varaktighet?</p> <p>Finns det någon fortsättning på stödet? Om/om inte förlängning, finns det motivering till varför?</p>

Bedömningskriterier	Frågor
<i>I vilken mån bedöms förmågan till utbetalning av kompensation?</i>	Hur ska rekommendationer från sanningskommissioner (kompensation för lidande) infrias? Omnämns förmågan att följa upp rekommendationer i insatsberedning? Finns det pengar/andra resurser avsatta till detta?
<i>Planerade uppföljningar</i>	Är uppföljningar planerade? Uppföljningar på Sida? Givargemensamma uppföljningar? Vad ska dessa inkludera?

Bilaga 2 Metod: analys och bedömning

Bedömningskriterierna har delats in i tio kategorier med en tillhörande frågemall (se Bilaga 1 Bedömningskriterier och frågematris). Beredningsprocesserna analyserades med hjälp av frågemallen och bedömdes sedan utifrån följande skala: 0 = saknas information, 1 = delar finns med, 2 = finns beskrivet men utan att det görs någon bedömning, 3 = finns beskrivet med bedömning eller reflektion. Eftersom varje kategori har ett antal underfrågor varierar det hur många maxpoäng ett område har. En sammanlagd bedömning gjordes därför av varje område för varje insats utifrån följande mall (se också bilaga 5):

Område	Max	Saknas	Ej tillfredsställande	Tillfredsställande	Mycket bra
Utvecklingsperspektiv	12	0	1-4	5-8	9-12
Freds- och konfliktanalys	6	0	1-2	3-4	5-6
Riskbedömning	3	0	1	2	3
Nationella och lokala initiativ	6	0	1-2	3-4	5-6
Berörda parter	9	0	1-3	4-6	7-9
Komplettering och koordinering med andra försoningsinsatser	6	0	1-2	3-4	5-6
Koordinering med andra aktörer	5	0	1-1	2-3	4-5
Tid och timing	9	0	1-3	4-6	7-9
Kompensation	6	0	1-2	3-4	5-6
Uppföljning	5	0	1-2	2-3	5
Totalt	67	0	1-22	23-34	35-67

Bilaga 3 Introduktion till insatser

Introduktion till insatser: kort om konflikt och försoningsprocesser i respektive land.

Bosnien och Hercegovina: Kriget i det forna Jugoslavien tog slut i mitten av 1990-talet, vilket bland annat ledde till att staten Bosnien-Hercegovina bildades. Efter kriget tillsattes en internationell brottmålstribunal (*International Criminal Tribunal for former Yugoslavia*, ICTY) som skulle hantera de krigsförbrytelser som begåtts under kriget, men processerna i ICTY drog ut på tiden. I mitten av 00-talet hade enbart 98 fall av cirka 13 000 tagits upp i domstolen. År 2003 togs ett initiativ till att inrätta en statlig domstol som bland annat skulle hantera krigsförbrytelser, men också organiserad brottslighet och korruption i BiH för att återinföra *rule of law*. Domstolen började sitt arbete 2004.¹³²

Colombia: Då det politiska våldet i Colombia trappades upp under 1990-talet och på ett initiativ från den colombianska biskopskonferensen bildades den nationella försoningskommissionen (Comisión de Conciliación Nacional CCN) för att verka för en fredlig lösning på konflikten genom att bland annat medla mellan de stridande parterna. Den nationella försoningskommissionen i Colombia bildades som ett oberoende organ för att representera det civila samhället i konflikten. Kommissionens verksamhet har varit inriktad mot att ha kontakter med representanter för regeringen och med de väpnade grupperna som finns i landet. Försoningskommissionen ska bidra med ett förslag till en fredsprocess genom regionala konsultationer och med det civila samhället. Kommissionens mål är att verka för en förhandlingslösning på den interna väpnade konflikten (och andra våldsytringar som den för med sig) som har pågått i snart 40 år och att finna möjliga vägar till försoning.

CCN har följts upp av en kommission som bland annat har arbetat med att återanpassa tidigare medlemmar av väpnade grupper till samhället. Denna kommission (CNRR Comisión Nacional de Reconciliación y Reparación). Syftet med denna CNRR är, bland annat att garantera offer i den väpnade konflikten en juridisk process. En annan försoningsprocess som Sverige har gett stöd till är ICTJ (International Centre for Transitional Justice) som arbetar med att bygga upp en avdelning för fred och rättvisa på justitiedepartementet i Colombia. Avdelningen ska, bland annat, ge offren en röst, säkra deras rättigheter och säkerhet. Syftet är också att garantera offren tillgång till sanning, rättvisa och ersättning. Stödet till Colombia har haft olika karaktär: CCN har getts som stöd till kommissionärer och deras stab, CNRR har getts som ett generellt stöd liksom stödet via ICTJ.¹³³

Guatemala: Efter 40 år av interna konflikter slöts den 29:e december 1998 ett fredsavtal mellan regeringen och de stridande parterna i Guatemala. En del av fredsavtalet utgjordes av en överenskommelse om att en sanningskommission skulle inrättas. Kommissionens (Comisión para Esclarecimiento Histórico de las violaciones a los De-

¹³² Sida Bedömningspromemoria (20061103) BiH Court and Prosecutor's office

¹³³ Sida Promemoria (19989311) Colombia CCN, Sida Promemoria (20080514) Colombia CNRR; Sida Promemoria (20070428)

rechos Humanos y los hechos de vilonecia que han causado sufrimientos a la población guatemalteca CEH) uppgift var, bland annat, att systematiskt analysera och kategorisera de historiskt viktigaste händelserna, samla in vittnesmål från befolkningen, systematisera och analysera individuella fall samt sammanställa en slutrapport. FN-oragnet United Nations Office for Project Seviles (UNOPS) ansvarade för all projektadministration. Stödet har getts som ett generellt stöd till CEH.¹³⁴

Liberia: Sannings- och försoningskommissionen i Liberia, Truth and Reconciliation Commission in Liberia (TRC) var en del av det omfattande fredsavtal som slöts mellan rebeller och Liberias regering 2003. Arbetet i TRC var en process där vittnesmål och förhör genomfördes i landet för att bland annat klargöra de brott som begåtts mot de mänskliga rättigheterna under konflikten 1979 till 2003. Ett syfte med TRC var att ge rekommendationer för utformningen av nästa steg rättsskipnings- och försoningsprocessen i landet. TRC administrerades av UNDP. Stödet har gått som generellt stöd till TRC.¹³⁵

Peru: Efter två årtionden av väpnad konflikt i Peru bildade den peruanska regeringen, uppbackade av MR-organisationer och det internationella samfundet, år 2002 en sannings- och försoningskommission (Comisión de Verdad y Reconciliación, CVR). Syftet med CVR var att hantera de brott mot de mänskliga rättigheterna som begicks av väpnade grupper och av den peruanska regeringen mellan maj 1980 och november 2000 samt att främja fred och försoning bland den peruanska befolkningen. Stödet har getts som ett generellt stöd till CMAN och CVR.¹³⁶

Rwanda: Efter folkmorden i Rwanda 1994 beslutade FNs säkerhetsråd att inrätta en internationell brottstribunal för Rwanda (International Criminal Tribunal for Rwanda, ICTR) för att bestraffa de som gjort sig skyldiga till folkmord och andra allvarliga brott mot humanitär rätt som begåtts i Rwanda under 1994. Tribunalen har sitt säte i Arusha, Tanzania, med ett lokalkontor i Kigali, Rwanda. Det svenska stödet gavs i form av finansiering av brottsutredare.¹³⁷

Sydafrika: Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika, Truth and Reconciliation Commission in South Africa (TRC) bildades i slutet av 1995 av president Nelson Mandela med syfte att klarlägga brotten mot de mänskliga rättigheterna som begåtts under apartheidtiden sedan den första mars 1960. Kommissionens främsta mål var att så fullständigt som möjligt kartlägga MR-brottens natur, orsaker och omfattning i syfte att åstadkomma erkännande och upprättelse för de människor som hade utsatts för förtryck. Inom ramen för TRCs verksamhet gavs också apartheidregimens och befrielseörelsernas förövare av övergrepp och brott möjlighet att ansöka om amnesti. Stödet till TRC har bestått av stöd till insamling av dokumentation (en mindre del av stödet) samt av finansiering av svenska brottsutredare.¹³⁸

Östtimor: Efter 25 år av indonesisk ockupation med systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna, blev Östtimor en självständig stat i maj 2002. Under en övergångsperiod stod Östtimor under FNs beskydd med en civil administration (United Nations Transitional Administration in East Timor, UNTAET). FN lämnade landet

¹³⁴ Promemoria (19990311) Guatemala CEH

¹³⁵ Assessment Memo (20071130) Liberia TRC

¹³⁶ Beslut om insats (20020108) Peru CVR, Sida Bedömningspromemoria (20061124)

¹³⁷ Promemoria (19960506) Rwanda ICTR

¹³⁸ Sida Beslut (19950728) Sydafrika TRC, Sida Promemoria (19960701) Sydafrika TRC

2003 och en sannings- och försoningskommission arbetade därefter med att skapa mekanismer för att bidra till en försoning mellan olika fraktioner för att stärka förutsättningarna för en fredlig och demokratisk utveckling i Östtimor. Kommissionens uppgift var att söka sanningen bakom de brott som begåtts mellan 1974 och 1999. CAVR tillkom på ett initiativ från FN (UNTAET och UNHCR) och finansieras enbart genom bilaterala medel.¹³⁹

¹³⁹ Sida Beslut om insats (20030320) Östtimor CAVR, Sida Promemoria (20030311) Östtimor CAVR)

Bilaga 4 Översikt av bedömning

Land och insats	Utvecklingsperspektiv	Freds- och konfliktanalys	Riskbedömning	Nationella och lokala initiativ	Berörda parter	Kompletterande och koordinerade insatser	Koordinering med andra givare	Tid och timing	Kompensation	Uppföljning
BiH Court and Prosecutor's Office	mycket bra	saknas	mycket bra	saknas	saknas	ej tillfredsställande	mycket bra	mycket bra	ej tillfredsställande	mycket bra
Colombia CCN	tillfredsställande	saknas	tillfredsställande	mycket bra	tillfredsställande	ej tillfredsställande	tillfredsställande	ej tillfredsställande	ej tillfredsställande	ej tillfredsställande
Colombia CNRR	tillfredsställande	saknas	tillfredsställande	ej tillfredsställande	tillfredsställande	mycket bra	saknas	tillfredsställande	saknas	saknas
Colombia ICTJ	ej tillfredsställande	saknas	mycket bra	mycket bra	saknas	mycket bra	tillfredsställande	tillfredsställande	saknas	saknas
Guatemala CEH	tillfredsställande	saknas	mycket bra	ej tillfredsställande	mycket bra	mycket bra	mycket bra	mycket bra	tillfredsställande	Saknas
Liberia TRC	tillfredsställande	saknas	tillfredsställande	ej tillfredsställande	mycket bra	ej tillfredsställande	mycket bra	tillfredsställande	tillfredsställande	tillfredsställande
Peru CVR	tillfredsställande	saknas	mycket bra	ej tillfredsställande	mycket bra	tillfredsställande	mycket bra	tillfredsställande	mycket bra	ej tillfredsställande

Land och insats	Utvecklingsperspektiv	Freds- och konfliktanalys	Riskbedömning	Nationella och lokala initiativ	Berörda parter	Kompletterande och koordinerade insatser	Koordinering med andra givare	Tid och timing	Kompensation	Uppföljning
Peru CMAN	tillfredsställande	saknas	mycket bra	tillfredsställande	mycket bra	mycket bra	saknas	ej tillfredsställande	mycket bra	ej tillfredsställande
Rwanda ICTR	ej tillfredsställande	saknas	tillfredsställande	saknas	saknas	mycket bra	tillfredsställande	ej tillfredsställande	saknas	saknas
Sydafrika TRC	ej tillfredsställande	saknas	saknas	ej tillfredsställande	ej tillfredsställande	saknas	ej tillfredsställande	ej tillfredsställande	mycket bra	ej tillfredsställande
Östtimor CARV	ej tillfredsställande	saknas	ej tillfredsställande	ej tillfredsställande	saknas	tillfredsställande	mycket bra	tillfredsställande	saknas	saknas

